

ΔΥΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΘΕΟΤΟΚΑΡΙΟΥ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ.

Υ Π Ο
ΑΧΙΛΛΕΩΣ Γ. ΧΑΛΔΑΙΑΚΗ

*«Σῶν ἐφϋμνίων κόρος οὐ προσγίγνεται
πιστοῖς τοῖς εὐαγέσι, κόρη, πάνσεμνε,
τὸν πόθον πόθος ἄλλος διαδέχεται
πρὸς αἰνεσὶν σου μήτερ, Λόγου ἄλοχε»¹.*

Ἰσχυρὴ εἶναι ἡ πεποίθησή μας, ὅτι μὲ τὸν ὕμνο τοῦτο, ὁ θαυμα-
τουργὸς Ἅγιος τοῦ αἰῶνος μας Νεκτάριος Κεφαλᾶς (1846-1920),
σκιαγραφεῖ τὴν αἰτία τοῦ «ὕμνογραφικοῦ του οἴστρου» — *κόρος σῶν
ἐφϋμνίων οὐ προσγίγνεται κόρη πάνσεμνε* — καὶ μᾶς κοινοποιεῖ τὸ
στίγμα μιᾶς ἄλλης — ἴσως λιγότερο γνωστῆς — ὄψεως τῆς φυσιογνω-
μίας ἐνὸς οἰκουμενικῆς ἀκτινοβολίας ἡγιασμένου ἀνδρός· αὐτῆς τοῦ
ποιητῆ — *«ὁ λόγος δι' ὃν δὲ σοὶ ἔγραφον, ἦτο ἡ διάθεσις νὰ γράφω
ὕμνους καὶ ᾄκνουν πρὸς ἐπιστολογραφίαν²... διὰ τοῦτο ἀντὶ συμβου-
λῶν σᾶς στέλλω φδάς τινας³.*

Ἐὰν μάλιστα ἀναλογισθῆ κανεῖς τὴν πληθώρα τῶν ὕμνογραφικῶν

1. Βλ. Μητροπολίτου Πενταπόλεως Νεκταρίου, *Θεοτοκάριον, ἦτοι ὠδαὶ καὶ ὕμνοι πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ Ἀειπάρθενον Μαρίαν*, Ἀθήναι 1907, ἐκδοσις δευτέρα ἐπιρξημένη, σ. 144, ὕμνος ος'.

2. Βλ. Τίτου Ματθαϊάκη, *Ἁγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως Κατηχητικαὶ Ἐπιστολαὶ πρὸς τὰς Μοναχὰς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίας Τριάδος Αἰγίνης*, Ἀθήναι 1984 (σὺ ἐξῆς Τ. Ματθαϊάκη, *Ἐπιστολαί*), σ. 114, Ἐπιστολὴ 42.

3. Βλ. Τίτου Ματθαϊάκη, *Ἐπιστολαί*, σ. 85, Ἐπιστολὴ 29· πρβλ. Τίτου Ματθαϊάκη, *Ὁ Ὅσιος Νεκτάριος Κεφαλᾶς Μητροπολίτης Πενταπόλεως (1846-1920)*, Ἀθήναι 1955 (σὺ ἐξῆς Τ. Ματθαϊάκη, *Ὁ Ὅσιος Νεκτάριος*), σ. 250, Ἐπιστολὴ 37.

του πονημάτων⁴, κατανοεῖ τότε μὲ τὸν καλύτερο τρόπο τοὺς ἀκροτελεύτιους στίχους τοῦ παραπάνω ὕμνου: τὸν πόθον πρὸς αἰνεσιν, πόθος ἄλλος διαδέχεται.

4. Τὰ ὕμνογραφικὰ ἔργα τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ τῆς ἐκδόσεώς τους, εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

α) «*Θεοτοκάριον*, ἦτοι προσευχητάριον μικρὸν, περιέχον ᾠδὰς καὶ ὕμνους πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Δέσποιναν ἡμῶν Θεοτόκον καὶ Ἀειπάρθενον Μαρίαν», Ἀθήναι 1905 (στὸ ἔξης *Θεοτοκάριον Α*), σσ. 46.

Στὸ τέλος τῆς παρούσης ἐκδόσεως, καταχωροῦνται «αἱ μεμελισμένα στροφαὶ τῶν ᾠδῶν», ποῦ – ὅπως σημειώνει στὸν πρόλογο ὁ Ἅγιος – «ἐμελοποιήσαμεν ἡμεῖς, ἐτόνισε δὲ αὐτὰς ὁ κ. Κ. Α. Ψάχος καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς ἐν τῷ Ῥωδεῖω Ἀθηνῶν».

β) «*Θεοτοκάριον*, ἦτοι Ῥῥδαὶ καὶ ὕμνοι πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ Ἀειπάρθενον Μαρίαν», ἐκδοσις δευτέρα ἐπιτυχημένη, Ἀθήναι 1907, σσ. 292 (στὸ ἔξης *Θεοτοκάριον Β*).

γ) «*Ψαλτήριον* τοῦ προφητὰνακτος Δαυὶδ, ἐντεταμένον εἰς μέτρα κατὰ τὴν τονικὴν βᾶσιν μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων», Ἀθήναι 1908, σσ. 381.

δ) «*Τριαδικόν*, ἦτοι Ῥῥδαὶ καὶ ὕμνοι πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν», Ἀθήναι 1909, σσ. 219.

ε) «*Κεκραγάριον*» (τὸ ἀποδοθὲν εἰς τὸν Ἅγιον Αὐγουστίνον) τὸ ὁποῖον καὶ ἐνέτεινεν ἐπίσης σὲ τονικὰ μέτρα – ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς μεταφράσεως τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως – καὶ ἐξέδωσε σὲ δύο τόμους. Τόμος Α', σσ. 184 καὶ Τόμος Β', σσ. 262, Ἀθήναι 1910 ἀμφότεροι.

Ἀξίζει ἐδῶ νὰ σημειώσωμε ὅτι ὅσον ἀφορᾷ στὸ Θεοτοκάριο, ἐκτὸς τῶν δύο ἀνωτέρω ἀναγραφόμενων ἐκδόσεων ἔχουν ὡς σήμερα δεῖ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τέσσαρες ἀκόμη ἐκδόσεις τοῦ πονήματος τούτου τοῦ ἡγιασμένου πατρός. Συγκεκριμένα τὸ «*Θεοτοκάριον*» ἐξέδωσαν: α) Οἱ ἐκδόσεις «Ἅγιος Νικόδημος», Ἀθήναι ἀ.χ., σσ. 292 (πανομοιότυπος ἐπανεκδοσις τῆς κατὰ τὸ 1907 δευτέρας ἐπιτυχημένης ἐκδόσεως). β) Ἡ Ἱερὰ Μητροπόλις Κισάμου καὶ Σελίνου: «*Θεοτοκάριον, ἦτοι Ῥῥδαὶ καὶ ὕμνοι πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ Ἀειπάρθενον Μαρίαν. Ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πενταπόλεως Νεκταρίου. Ἐκδοσις τρίτη ἐπιτυχημένη. Ἐν Καστελλίῳ. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου* 1967, σσ. 305. (Ἀναστοιχειοθετημένη ἐκδοσις, τῆς ὁποίας προτάσσεται πρόλογος τοῦ Θεολόγου - Καθηγητοῦ Ἀποστόλου Παινεσάκη (σσ. 3-6), ἐνῶ στὸ τέλος προσαρτῶνται (σσ. 292-304) καὶ «*Ἐγκώμια εἰς τὸν ἐν Ἁγίοις Πατέρα ἡμῶν Νεκτάριον Ἐπίσκοπον Πενταπόλεως, τὸν θαυματοργόν. Ποίημα Γερασίμου Μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου*» (Δαπάνη καὶ φροντίδι Ἐνορίας Ἀσκούφου Σφακιῶν). γ) Τὸ βιβλιοπωλεῖον Νεκτάριος Παναγόπουλος, Ἀθήναι ἀ.χ., σσ. 297 (ἀναστοιχειοθετημένη ἐπανεκδοσις τῆς δευτέρας ἐπιτυχημένης ἐκδόσεως τοῦ ἔτους 1907). δ) Ἡ Ἱ. Μονὴ Ἀγ. Τριάδος (Ἁγ. Νεκταρίου) Αἰγίνης, Αἴγινα 1992, «*Νέα Ἐκδοσις*», σσ. 307 (φωτοτυπικὴ ἐπανεκδοσις τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἱ. Μητρ. Κισάμου καὶ Σελίνου). Σημειώσωμε ἐπίσης τὴν ἀποσπασματικὴν παράθεσιν ὕμνων καὶ ᾠδῶν ἀπὸ τὸ Θεοτοκάριο τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου, σὲ ἐγκόλπιο βιβλίδιο τῆς Χαρᾶς Ἀ. Ἀγγέλου μὲ τίτλο: «*Προσευχῆς ποῦ φέρουν τὸ θαῦμα*» (ἐκδοσις Ἱερᾶς Γυναικείας Κοινοβιακῆς Μονῆς «Ἅγιος Θεοδόσιος Κοινοβιάρχης», Ἁγ. Στέφανος Ἀττικῆς, 1990). Ὅρισμένα, τέλος, ὕμνογραφήματά του, παραθέτει ὁ Ἁγ. Νεκτάριος εἴτε στὶς Κατηχητικὰς πρὸς τὴς μοναχῆς ἐπιστολὰς του (βλ. Τ. Ματθαϊάκη, *Ἐπιστολαί*, σσ. 69-71 καὶ 214-215· πρβλ. Τ. Ματθαϊάκη, *Ὁ Ὅσιος Νεκτάριος*, σσ. 205-207, 238-239 καὶ 262· καθὼς καὶ Θεοκλήτου Διονυσιάτου, *Ἁγίου Νεκταρίου Ἐπισκόπου Πενταπόλεως, 35 Ποιμαντικῆς Ἐπιστολῆς*, Ἀθήναι 1993, [στὸ ἔξης Θ. Διονυσιάτου, *Ἐπιστολῆς*], σσ.

Ἄπὸ τῆ μέχρι τώρα ἔρευνά μας, γύρω ἀπὸ τὸ ὑμνογραφικὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, θὰ ἐκθέσωμε στὴ συνέχεια — ὑπὸ τὴ μορφήν προδρομοῦ ἀνακοινώσεως⁵ — ὀρισμένες παρατηρήσεις, μὲ ἀφορμὴ τὴν παρουσίαση καὶ ἀναλυτικὴ περιγραφή δύο χειρογράφων τοῦ Θεοτοκαρίου τοῦ ὁσίου πατρὸς, ποὺ φυλάσσονται στὴν Ἱ. Μονὴ Ἁγ. Τριάδος (Ἁγ. Νεκταρίου) Αἰγίνης⁶.

* * *

Τὸ πρῶτο χειρόγραφο (χρφ Α'), ἀποτελεῖται ἀπὸ 57 σελίδες, προσηρτημένες στὸ τέλος τοῦ ἐκδεδομένου, τὸ ἔτος 1905, «Μικρὸ Θεοτοκαρίου» τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου.

Σ' αὐτὸ περιέχονται οἱ ἀκόλουθοι ὕμνοι:

- α. 1. Ὡδὴ Α'. Πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ ἀειπάρθενον Μαρίαν.

[κατὰ σειρὰν τὰ ἀκόλουθα ἀριθμημένα δίστιχα τροπάρια:7]

55-58 καὶ 136-138), εἴτε σὲ λοιπὰς ἐπιστολὰς του (βλ. μουσικὴ ἐφημερίδα «Φόρμιγξ», Περ. Β', Ἔτος Γ' (Ε'), Ἀριθμ. 16-17-18, Ἀθῆναι 30 Νοεμβρίου - 31 Δεκεμβρ. 1907, σσ. 9-10), εἴτε τέλος σὲ ἄλλες μελέτες του. (βλ. Νεκταρίου Κεφαλᾶ Μητρο. Πενταπόλεως, *Μελέτη περὶ τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας*, Ἀθῆναι 1904, σσ. 30-33' καθὼς καὶ τοῦ ἰδίου, *Προσευχῆριον Κατανυκτικόν*, Ἀθῆναι 1904, σσ. 68-71).

5. Ἡ ἐνασχόλησή μας μὲ τὸ ὑμνογραφικὸ ἔργο τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου (γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ θέματος σημειώνομε ὅτι τὸ ἐδλογημένο ἔναυσμα γιὰ τὴν περὶ τῆς ὁ λόγος ἔρευνα δόθηκε ἀπὸ τὸ «Μικρὸ Θεοτοκαρίου» — ὅπου καὶ μελισμένοι ὕμνοι καὶ ψδὲς τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου — ποὺ κατὰ τὸ ἔτος 1984 μᾶς ἐδῶρησε ὁ Πανοσ. Ἀρχιμ. π. Ἐφραίμ Στενάκης, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ὑδρας, καὶ συνεχίστηκε μὲ ἐντατικὸ ρυθμὸ ἔπειτα ἀπὸ παρότρυνση τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Ὑδρας κ.κ. Ἱερόθεου), φέρει καθήμερινὰ στὸ φῶς ἀξιολογώτατα καὶ σημαντικώτατα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ παρουσιάσωμε σύντομα σὲ ἐκτενέστερη μελέτη. ἐπιχειρῶντας μὴ «προσέγγιση στὸ ὑμνογραφικὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου» (ὁ τίτλος ὀφείλεται στὸν ἀγαπητὸ μας διδάσκαλο κ. Γρ. Στάθη, μουσικολόγο, Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸν ὁποῖο καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς εὐχαριστοῦμε τόσο γιὰ τὶς πολύτιμες νοουθεσίες, ὅσο καὶ γιὰ τὴν «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως» ἐκδηλουμένη συμπαράστασή του).

6. Ἄπὸ τὰ ἐν λόγῳ δύο χειρόγραφα, τὸ χρφ. Β φυλάσσεται στὴ βιβλιοθήκη τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγ. Τριάδος (Ἁγ. Νεκταρίου) Αἰγίνης. Τὸ χρφ. Α κατεῖχε ἡ — μακαριστὴ ἤδη — γερόντισσα Φεβρωνία ἡ ὁποία καὶ τὸ ἐδῶρησε στὸν ἐφημέριο καὶ πνευματικὸ τῆς Μονῆς π. Δαμασκηνὸ Χόντο. Σήμερα, εὐρίσκεται στὴν προσωπικὴ βιβλιοθήκη τοῦ προειρημένου Ἀρχιμανδριτοῦ. (Τόσο τὸ ἡγουμενοσυμβούλιο τῆς Ἱ. Μονῆς, ὅσο καὶ τὸ φίλατο π. Δαμασκηνό, εὐχαριστοῦμε θερμῶς γιὰ τὴν ἀδεια μελέτης τῶν χρφ.).

7. Ἀναγράφομε ἀναλυτικὰ τὰ τροπάρια, ποὺ ἀπαρτίζουν κάθε ψδὴ, λόγῳ τῆς διαφορᾶς ποὺ παρατηρεῖται — σὲ σύγκριση μὲ τὴν δευτέρα ἐκδοσὴ τοῦ Θεοτοκαρίου — ὅσον ἀφορᾷ στὴ σειρὰ τῆς παραθέσεώς τους. Παραπέμπομε δὲ στὴν προμνημονευθεῖσα δευτέρα ἐκδοσὴ τοῦ Θεοτοκαρίου (τὸ ἔτος 1907), σημειώνοντας παραπλεύρως τῶν τροπαρίων καὶ ἐντὸς παρενθέσεως, τὴν ἀντίστοιχη σελίδα.

	1. Δοξάζω Σε Παρθένε...	(σ. 38)
	2. Κυρίως Θεοτόκον...	(σ. 38)
	3. Χαράς μου την καρδίαν...	(σ. 53)
	4. Θεόνυμφε Μαρία...	(σ. 38)
	5. Σε πόθῳ προσκυνούμεν...	(σ. 38)
σ.	2. 6. Παντάνασσα Παρθένε...	(σ. 38)
	7. Βασιλισσα ἀγγέλων...	(σ. 38)
	8. Χαίρε χαράς ταμείον...	(σ. 38)
	9. Χαίρε νεφέλη κούφη...	(σ. 38)
	10. Χαίρε τροφή τοῦ μάννα...	(σ. 38)
	11. Ἀχραντε Θεοτόκε...	(σ. 53)
	12. Σὺ δίδαξόν με ἄδειν...	(σ. 53)
σ.	3. 13. Σὺ λύτρωσαί με Κόρη...	(σ. 53)
	14. Κατεύνασον Παρθένε...	(σ. 53)
	15. Παρθένε μὴ μ' ἐάσης...	(σ. 54)
	16. Θεία σου συμπαθεία...	(σ. 54)
	17. Ἴν' ἀνυμνῶ ἀπαύστως...	(σ. 54)
σ.	4. 18. Σε δυσωπῶ Παρθένε...	(σ. 54)

Ῥ δὴ Β'. Φωταγωγική.

[κατὰ σειρὰν τὰ ἀκόλουθα ἀριθμημένα δίστιχα τροπάρια:]

	1. Μήτηρ φωτὸς ἀδύτου...	(σ. 39)
	2. Φωτιστικαῖς ἀκτίσι...	(σ. 39)
	3. Φώτισόν με βαδίζειν...	(σ. 39)
	4. Ὁμίχλην τῶν παθῶν μου...	(σ. 39)
σ.	5. 5. Τὸν νοῦν μου σκοτισθέντα...	(σ. 39)
	6. Πύλη φωτὸς Παρθένε...	(σ. 39)
	7. Νεφέλη φωτοφόρε...	(σ. 39)
	8. Πάναγνε φωτοτόκε...	(σ. 39)
	9. Ἀγάπης ἀειφώτου...	(σ. 40)
	10. Ὑπέρφωτε Μαρία...	(σ. 39)

σ. 6. Ῥ δὴ Γ'.

[κατὰ σειρὰν τὰ ἐπόμενα ἀριθμημένα δίστιχα τροπάρια:]

	1. Πανάχραντε Παρθένε...	(σ. 40)

Σημειωτέον, ὅτι τόσο στὸ χρφ. Α, ὅσο καὶ στὸ χρφ. Β παρουσιάζονται διαφορετικὲς γραφῆς καὶ ἀποκλίσεις στὰ κείμενα τῶν ὕμνων καὶ ᾠδῶν (πάντοτε σὲ ἀναφορὰ πρὸς τὰ δημοσιευμένα κείμενα). Τὰ δεδομένα τῶν χρφ. τούτων — καὶ ὄχι μόνον — καθὼς καὶ οἱ ἑντυπες ἐκδόσεις τῶν ὑμνογραφημάτων τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου, ἔχουν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν στὴν κριτικὴ ἔκδοση τῶν ποιημάτων του, ποὺ περιλαμβάνεται στὴν ἀναφερομένη μελέτη μας.

2. Ἀντίληψις καὶ ὄψεις... (σ. 40)
 3. Πανύμνητε Μαρία... (σ. 40)
 4. Καταφυγή μου σκέπη... (σ. 40)
 5. Ἐπάκουσον Παρθένε... (σ. 40)
 6. Οὐ σθένει πάσα γλώσσα... (σ. 40)
- σ. 7. 7. Ἰλιγγιώσι νέες Σε... (σ. 40)
 8. Ἀλλὰ τῇ σῇ ἀπειρῶ... (σ. 40)
 9. Σε φαεινὴν λαμπάδα... (σ. 41)
 10. Ἀπόρητον τυγχάνεις... (σ. 41)
 11. Νενίκηνται τῷ τόκῳ... (σ. 41)
- σ. 8. Ὁ δὲ Δ' .
 [κατὰ σειρὰν τὰ ἐπόμενα δίστιχα τροπάρια, ἀριθμημένα ὡς ἑξῆς:
 1. Σὺ λαμπὰς εἶ φωταυγής... (σ. 41)
 2. Σὺ πηγὴ εἶ ζωηρά... (σ. 41)
 3. Σὺ εἶ πύλη μυστικὴ... (σ. 41)
 4. Σὺ σκηνὴ τοῦ Λόγου... (σ. 41)
 5. Σὺ διάσωμα πιστῶν... (σ. 41)
 6. Σὺ ἀγνὴ Παρθένος εἶ... (σ. 42)
- σ. 9. Ὁ δὲ Ε' .
 [Τὰ ἐπόμενα ἀριθμημένα τετράστιχα τροπάρια:]
 1. Σὺ δόξα εἶ ἀρίζηλος... (σ. 42)
 2. Σὺ εἶ πηγὴ ἢ ζωηρά... (σ. 42)
 3. Σὺ πύλη εἶ ἢ μυστικὴ... (σ. 42)
- σ. 10. 4. Σὺ εἶ τοῦ Λόγου ἢ σκηνὴ... (σ. 42)
 5. Σὺ εἶ διάσωμα πιστῶν... (σ. 42-43)
 6. Σὺ εἶ παρθένος Ἀχραντος... (σ. 43)
- σ. 11. Ὁ δὲ ἕκτη.
 [Τὰ ἐπόμενα ἀριθμημένα δίστιχα τροπάρια:]
 1. Σὺ βοηθὸς ἁμαρτωλῶν... (σ. 43)
 2. Χειμαζομένων εἶ λιμὴν... (σ. 43)
 3. Σὺ εὐσεβῶν τὸ στήριγμα... (σ. 43)
 4. Σὺ σκέπη καὶ ἀντίληψις... (σ. 43)
 5. Σὴν κραταιὰν ἀντίληψιν... (σ. 43)
 6. Σὺ σκέπε, φρούρει, φύλλαττε (sic)... (σ. 44)
- σ. 12. 7. Σὺ μοι γενοῦ βοήθεια... (σ. 44)
 8. Σὺ μοι τὰς τρίβους εὐθύνον... (σ. 44)
 9. Σὺ εἰς λιμένα ἀσφαλῆ... (σ. 44)
 10. Σε δυσωπῶ μεσίτευσον... (σ. 44)
 11. Κόρη σεμνὴ Βασίλισσα... (σ. 44)

12. *Ἦνα ἀπαύστως ἐν χαρᾷ...* (σ. 44)
- σ. 13. Ὠδὴ ἐβδόμη.
[Τὰ ἐπόμενα ἀριθμημένα τετράστιχα τροπάρια:]
1. *Δέσποινά μου Θεοτόκε...* (σ. 44)
2. *Σὺ τοὺς λογισμοὺς μου οἶδας...* (σ. 45)
3. *Οὐ λανθάνει Σὲ τὰ πάθη...* (σ. 45)
- σ. 14. 4. *Ἀμαρτήμασι ποικίλοις...* (σ. 45)
5. *Πλὴν Σὺ Δέσποινα ὡς οἶδας...* (σ. 45)
6. *Σὺ ἐπίχυσον ῥανίδας...* (σ. 45)
- σ. 15. 7. *Σὲ Παρθένε ἱκετεύω...* (σ. 45-46)
8. *Σὺ γενοῦ μοι προστασία...* (σ. 46)
9. *Τὸν Κριτὴν ἰλέωσαί μοι...* (σ. 46)
- σ. 16. 10. *Δέχεται Σε ὡς μητέρα...* (σ. 46)
11. *Σοὶ χαρίζεται Παρθένε...* (σ. 46)
12. *Διὸ καὶ καταφυγὴν μου...* (σ. 46)
- σ. 17. 13. *Δέσποινά μου Θεοτόκε...* (σ. 47)
14. *Ἐκ ψυχῆς συντετριμμένης...* (σ. 47)
15. *Πρόσδεξαι τὴν ἰκεσίαν...* (σ. 47)
- σ. 18. Ὠδὴ ὀγδόη.
[Τὰ ἐπόμενα ἀριθμημένα τετράστιχα τροπάρια:]
1. *Πανύμνητε Πανάχραντε...* (σ. 49)
2. *Ἴδε δακρύων σταλαγμοὺς...* (σ. 50)
3. *Οὐ φέρω τὰ φρονήματα...* (σ. 50)
- σ. 19. 4. *Οὐ φέρω τὰς ἐπιβουλάς...* (σ. 50)
5. *Οὐχ ὑπομένω τὰς δεινάς...* (σ. 50)
6. *Ποικίλως ἐκπειράζει με...* (σ. 50)
- σ. 20. 7. *Παρακαλῶ σὲ Δέσποινα...* (σ. 50)
8. *Ἐλέησόν με οἴκτιρον...* (σ. 50)
9. *Ἀγάθυνον Παντάνασσα...* (σ. 50)
- σ. 21. 10. *Ἐν λύπαις Σὲ παράκλησιν...* (σ. 50)
11. *Πρόμαχον Σὲ ἐπίσταμαι...* (σ. 50)
12. *Σὺ μὲ ἀγνή διάσωσον...* (σ. 50)
- σ. 22. 13. *Σὺ ἔσο μοι παράκλησιν...* (σ. 50)
14. *Σὺ βάλαμον ἐπίχεε...* (σ. 50)
15. *Σὺ μοι γενοῦ μεσίτρια...* (σ. 50)
- σ. 23. Ὠδὴ ἐνάτη.
[τὰ ἀκόλουθα ἀριθμημένα δίστιχα τροπάρια:]
1. *Ἰλιγγῶσι Σὲ ὕμνεϊν...* (σ. 51)
2. *Ὅτι οὐδεὶς ἰσχύσειεν...* (σ. 51)

3. Ἐγὼ δὲ ὄλωσ γήϊνος... (σ. 51)
 4. Χαίρει παγκόσμιος χαρά... (σ. 51)
 5. Χαίρει τοῦ Παραδείσου... (σ. 51)
 6. Χαίρει Σοὶ ψάλλομεν πιστοί... (σ. 51)
- σ. 24. 7. Χαίρει Παρθένε πάνσεμνε... (σ. 51)
 8. Χαίρει ἡ τοῦ ἀλάστορος... (σ. 51)
 9. Χαίρει θυμίαμα δεκτόν... (σ. 51)
 10. Χαίρει Ἀδάμ ἀνάκλησις... (σ. 52)
 11. Χαίρει ἡ Μήτηρ τῆς ζωῆς... (σ. 52)
 12. Χαίρει τὸν Λόγον ὡς Υἱόν... (σ. 52)
- σ. 25. 13. Χαίρει χρυσὴ περιστερά... (σ. 52)
 14. Χαίρει χαρᾶς ἀνέγερσις... (σ. 52)
 15. Χαίρει θεῖος γλυκασμός... (σ. 52)
 16. Χαίρει ἡ Μήτηρ τῆς χαρᾶς... (σ. 52)
 17. Χαίρει τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ... (σ. 52)
 18. Χαίρει κραταίωμα στερορόν... (σ. 52)
- σ. 26. 19. Χαίρει ὀσίων καύχημα... (σ. 52)
 20. Χαίρει νεφέλη φωτεινή... (σ. 53)
 21. Χαίρει ἅγια κιβωτός... (σ. 53)
 22. Χαίρει ἡ ῥάβδος Ἀαρών... (σ. 53)
 23. Χαίρει διώκτην Φαραῶ... (σ. 53)
 24. Χαίρει κόρη ἀπείρανδρε... (σ. 53)
- σ. 27. Κανὼν δοξαστικὸς καὶ ἐξυμνητικὸς πρὸς τὴν Ἑπεραγίαν Θεοτόκον.
 Ὡδὴ πρώτη ἦχος πλ. δ'. Εἰρμὸς «Ἀρματηλάτην Φαραῶ ἐβύθυσεν (sic)».
 [καὶ οἱ ὀκτὼ ὠδὲς τοῦ κανόνος, ὡς ἀκριβῶς ἔχουν στὴν ἔντυπη ἔκδοσι⁸.]
- σ. 42. Ἐκ τοῦ Συνταγματίου Ματθαίου Τξιγάλα τοῦ Κυπρίου. Εὐχὴ εἰς τὴν Ἑπεραγίαν Θεοτόκον.
 Χάριν δίδου μοι Παρθένε, τῷ θεράποντί Σου κόρη⁹...

8. Βλ. Θεοτοκάριον Β, σσ. 240-250.

Διαταραχὴ παρατηρεῖται μόνο στὴ σειρά τῶν δύο πρώτων τροπαρίων τῆς Η' ὠδῆς, ἡ ὁποία κατὰ τὸ χροφ. διαμορφώνεται ὡς ἐξῆς: «Τὴν σεμνὴν Παρθένον...» καὶ «Τὴν ἐκ ῥίξης Ἰεσοῖ προελθοῦσαν...» ἀντίστροφα δηλ. ἀπὸ τὴν ἔντυπη ἔκδοσι.

9. Βλ. Ματθαίου Τξιγάλα τοῦ Κυπρίου, Συνταγματίον, περιέχον Κανόνας τε καὶ εὐχὰς ἱκετηρίους εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἑπεραγίαν Θεοτόκον. Ἐνετίμων ἀρχεβ' [1662], σσ. κγ'-κε'.

Πρόκειται οὐσιαστικὰ — ὅπως προοιμιακὰ σημειώσαμε — γιὰ χειρόγραφες σελίδες, ποὺ ἔχουν προστεθῆ στὴν πρώτη ἔντυπη ἔκδοση τοῦ Θεοτοκαρίου τοῦ Ὁσίου Νεκταρίου. Ἀπὸ τὶς 57 συνολικὰ σελίδες, διαστάσεων 15X10,5 cm., γραμμένες εἶναι οἱ 48. Οἱ δὲ σελίδες 49-57 εἶναι ἄγραφες. Ἡ ἀρίθμηση τῶν σελίδων ἐγίνε ἀπὸ τὸ γραφέα, στὴ δεξιὰ μεριὰ τῆς ἀπάνω ῥας τοῦ χειρογράφου. Ὁ χάρτης εἶναι ὑποκίτρινος, γυαλιστερός, μετρίου πάχους. Ἡ γραφή, μὲ μαύρη μελάνη (ἢ ὁποία εἶναι πιὸ ἔντονη στὶς σσ. 1-10 καὶ ἐξασθενημένη στὶς σσ. 11-57) εἶναι κεκλιμένη, ἀρκετὰ ἐπιμελημένη. Ἐξαιροῦνται οἱ σσ. 44-48 ὅπου ἡ γραφή γίνεται βιαστικὴ, πρόχειρος καὶ ἀραιογραφημένη, ἢ γνωστὴ γραφή τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου (τὸν ἴδιο γραφικὸ χαρακτήρα τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου παρατηροῦμε καὶ στὴ σ. 12, στὸ τροπάριο *Ἴνα ἀπαύστως ἐν χαρᾷ ὕμνω...*).

Ὁ κώδικας — δηλ. τὸ ἔντυπο «Μικρὸ Θεοτοκάριο» καὶ οἱ χειρόγραφες σελίδες — εἶναι δεμένος μὲ στάχωση ἀπὸ πανὶ χρώματος ἐρυθροῦ καὶ χαρτόνι. Στὸ ἐξώφυλλο ἀναγράφεται μὲ χρυσὰ γράμματα: ΘΕΟΤΟΚΑΡΙΟΝ· καὶ ἄνωθεν τούτου εἶναι χαραγμένος χρυσοῦς σταυρός. Κάτωθεν δὲ τοῦ τίτλου ὑπάρχει μικρὸ, ἐπίσης χρυσοῦ, κόσμημα.

Μπροστὰ ἀπ' τὴ σελίδα 1 τοῦ χειρογράφου, ὑπάρχει λευκὴ σελίδα στὴν ὁποία ἔχει ἐπικολληθῆ εἰκόνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, λαϊκῆς τέχνης καὶ διαστάσεων 9,5X7,5 cm., (κάτω ἀπ' αὐτὴ, μὲ μικρὰ γράμματα, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ὑπογραφή: Ο. Β. Παπαδημάκη) καὶ γύρωθεν αὐτῆς ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς: στὴν ἐπάνω ῥα· «Σὺ εἶ παρθένος ἄχραντος, Σὺ κατηγλαϊσμένη εἶ. Σὺ Μήτηρ εἶ ἀκήρατος, Σὺ κεχαριτωμένη εἶ». Κατὰ μῆκος τῆς ἀριστερῆς ῥας· «Σὺ μου σκέπη εἶ καὶ ρῦσις, Σὺ μου εἶ παραμυθία», στίχος ὁ ὁποῖος συνεχίζεται ὁμοίως, κατὰ μῆκος τῆς δεξιᾶς ῥας, ὡς ἐξῆς: «Σὺ ἀντίληψίς μου πέλεις, Σὺ ἐλπίς καὶ προστασία».

Τέλος, στὴν κάτω ῥα, ἀκριβῶς κάτω ἀπ' τὴν προαναφερθεῖσα εἰκόνα, ὑπογράφει ἰδιοχείρως ὁ Ἅγιος: «† Ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος Ταῖς ἀδελφαῖς ταῖς ἐν Αἰγίνῃ». Παρόμοια ὑπογραφή τοῦ Ἁγίου (ἢ ὁποία καὶ προσδιορίζει τὸ χρόνο κατὰ τὸν ὁποῖο περατώθηκε ἡ συγγραφή τῶν πρὸς ἐξέταση χειρογράφων σελίδων) ὑπάρχει ἐπίσης στὴ σελίδα 48, τελευταία γραμμένη σελίδα τοῦ χειρογράφου: «Τῇ 17 Ἀπριλίου 1905. Χριστὸς Ἀνέστη. † Ὁ Πενταπόλεως Νεκτάριος».

Ὁ Ὁσῖος Νεκτάριος, κατὰ τὴν ἐπιθεώρηση τῶν ἀνωτέρω ὕμνων — μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀντιγραφῆς τους — διώρθωσε μὲ ἰδιόχειρες ἐπισημειώσεις του τὰ λάθη τοῦ ἀντιγραφέως καὶ συνεπλήρωσε ἐπίσης ὀρισμένες παραλήψεις του. Γιὰ παράδειγμα στὴ σ. 27, διὰ παραπεμπτικοῦ σταυροῦ, προσέθεσε στὴν ἐπάνω ῥα τὸν εἰρμὸ πρὸς τὸν ὁποῖο

ψάλλεται ή Α' ώδη του Δοξαστικού κανόνος — «είροδος Ἄρματηλάτην Φαραῶ ἐβύθυσεν (sic)» — και στη σ. 34, επίσης δια παραπεμπτικού σταυρού, σημείωσε στην κάτω φά τον στίχο «Ἐπιβλεψον ἐν εὐμενεΐα Πανάχραντε Θεοτόκε», παραληφθέντα ἐκ τῆς οικείας αὐτοῦ θέσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα στο γραφέα τῶν χειρογράφων τούτων σελίδων, δὲ μᾶς παρέχονται δυστυχῶς ἱκανὰ στοιχεΐα για τὸν ἐπαρκῆ προσδιορισμὸ τῆς ταυτότητός του. Ὅμως συνεκτιμώντας ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ἡμερομηνία (17 Ἀπριλίου 1905), πού ὁ Ἅγ. Νεκτάριος σημειώνει στο τέλος τοῦ παρόντος χειρογράφου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅσα ὁ ἴδιος γράφει ἐν κατακλειδί τῆς, ἀπὸ 6 Ἀπριλίου 1905, ἐπιστολῆς του πρὸς τὶς μοναχὲς τῆς Ἱ. Μονῆς Αἰγίνης¹⁰, μποροῦμε μετὰ βεβαιότητος νὰ ταυτίσωμε τὸν ἄδηλο γραφέα μας, μὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ Ἁγίου στη Ριζάρειο Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή· σ' αὐτὸν ἀνέθεσε τὴν «ἐπὶ χάρτου καλοῦ, ἔχοντος τὸ σχῆμα τοῦ Θεοδοκαρίου», ἀντιγραφή «ἐννεά ἐτέρων ὕμνων τοὺς ὁποίους συνέταξε μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Θεοδοκαρίου»¹¹. Μάλιστα, στη μνημονευθεῖσα ἐπιστολή του, ὑποδεικνύει στὶς μοναχὲς: «ὅπως τοὺς προσθέσητε εἰς τὸ τέλος»· ἐπιταγὴ πού, ὅπως εὐλόγα ἀντιλαμβανόμαστε, οἱ «ἀδελφὲς τῆς

10. «Ὅταν ἔλθω, θὰ σᾶς φέρω και ἑτέρους ἐννεά ὕμνους, τοὺς ὁποίους συνέταξα μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Θεοδοκαρίου. Τοὺς ἀντιγράφει ἤδη εἰς μαθητῆς ἐπὶ χάρτου καλοῦ, ἔχοντος τὸ σχῆμα τοῦ Θεοδοκαρίου, ὅπως τοὺς προσθέσητε εἰς τὸ τέλος, θὰ σᾶς εἶπω δὲ και πὼς ψάλλονται». — Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 66, Ἐπιστολή 16. — Πρβλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ὁ Ὅσιος Νεκτάριος, σ. 203, Ἐπιστ. 7 καθὼς και Θ. Διονυσιάτου, Ἐπιστολές, σ. 49. (Οἱ ὑπογραμμίσεις — τόσο στο παρὸν ὅσο και στα ὑπόλοιπα παραθέματα — ἡμέτερες).

Ἡ ἀνωτέρω μαρτυρία, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ προσδιορίσωμε — μὲ κάθε ἐπιφύλαξη — τὴ συγγραφή τοῦ παρόντος χρφ. κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα μετὰ τῆς 6ης Ἀπριλίου (ἴσως και λίγο νωρίτερα ἐὰν στηριχθοῦμε στο ἐπίρρημα «ἤδη» πού σημειώνει ὁ Ἅγιος) και τῆς 17ης τοῦ ἴδιου μηνός, τοῦ ἔτους 1905.

11. Τὸ «Μικρὸ Θεοδοκάριο», τυπώθηκε κατὰ πᾶσα πιθανότητα τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1905 (ἴσως πρὸς τὸ τέλος τοῦ μηνός Φεβρουαρίου). Καὶ τοῦτο, ἐὰν κρίνωμε ἀπὸ τὴν — ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1905 — ἐπιστολή τοῦ Ὁσίου πρὸς τὶς μοναχὲς, ὅπου καταγράφει τὴν ἐπιθυμία του:

«Προτίθεμαι, νὰ τυπώσω ὄλους τοὺς ὕμνους εἰς μικρὸν σχῆμα, τὸ ἡμισυ τοῦ προσευχηταρίου και νὰ τὸ ὀνομάσω Ἐθοδοκάριον μικρόν, ὅπως διαδοθῆ και ὕμνηται ἡ Κυρία Θεοτόκος ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν. Θὰ προσέβαινον εὐθύς εἰς τὴν τύπωσιν, ἀλλ' ὀφείλω ἀκόμη εἰς τὸν τυπογράφον. Εὐθύς ὡς οἰκονομήσω τὰ ὀφειλόμενά, θὰ προβῶ εἰς τὴν τύπωσιν τοῦ Θεοδοκαρίου...». — Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 50, Ἐπιστολή 10. — Πρβλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ὁ Ὅσιος Νεκτάριος, σ. 198, Ἐπιστ. 4 καθὼς και Θ. Διονυσιάτου, Ἐπιστολές, σ. 36.

Πάντως, κατὰ τὸ μῆνα Ἀπρίλιο ἢ ἐκτύπωση τοῦ Θεοδοκαρίου εἶχε πρὸ πολλοῦ ὀλοκληρωθῆ, μιὰ και στήν, ἀπὸ 6 Ἀπριλίου 1905, ἐπιστολή του ὁ Ἅγιος παραγγέλει πρὸς τὶς μοναχὲς:

Αιγίνης» ἐτήρησαν πιστά.

Ἰδιαίτερα σημαντικὲς τέλος, εἶναι οἱ πληροφορίες ποὺ ὁ παρῶν κώδικας μᾶς παρέχει σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο ψαλμωδῆσεως τῶν ὕμνων καὶ ᾠδῶν ποὺ περιλαμβάνει. «Θὰ σᾶς εἴπω δὲ καὶ πῶς ψάλλονται» ὑπέσχετο ὁ Ἅγιος πρὸς τὶς μοναχῆς¹² καὶ ὄντως οἱ, πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή, σημειώσεις ποὺ καταχωροῦνται στὸ χειρόγραφο, ρίχνουν ἄπλετο φῶς σ' ἓνα σκοτεινὸ μέχρι σήμερα θέμα· τὸ μέλος μὲ τὸ ὁποῖο ἐπένδυε ὁ Ἅγιος τὰ ὕμνογραφήματά του.

Σύμφωνα μὲ τὶς διευκρινήσεις ποὺ μᾶς δίδει τὸ χειρόγραφο, ἡ πρώτη ᾠδή («*Δοξάζω σὲ Παρθένε...*») καθὼς καὶ ἡ δευτέρα («*Μήτηρ φωτὸς ἀδύτου*») καὶ ἡ τρίτη («*Πανάχραντε Παρθένε...*») ψάλλονται κατὰ τὸ προσόμοιον «*Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ*», στὸ μέλος τοῦ πρώτου ἤχου¹³. Ἡ τετάρτη ᾠδή («*Σὺ λαμπὰς εἶ φωταυγής...*») ψάλλεται «*εἰς ἤχον γ' καὶ βαρύν*» ὅπως —χωρὶς περαιτέρω διευκρινήσεις— σημειώνεται στὸ χειρόγραφο¹⁴. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ στὸ μέλος

«*Ἐὰν θέλητε Θεοτοκάρια, γράψατέ μοι νὰ σᾶς στείλω. Δύνασθε νὰ τὰ δώσητε ἀντὶ 25 λεπτῶν ἢ καὶ 20 λεπτῶν ὑπὲρ τῶν μικρῶν δαπανῶν σας*». — Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 66, Ἐπιστολὴ 16. — Πρβλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ὁ Ὅσιος Νεκτᾶριος, σσ. 203-204, Ἐπιστ. 7 καθὼς καὶ Θ. Διονυσιάτου, Ἐπιστολές, σσ. 49-50.

12. Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 66, Ἐπιστολὴ 16. — Πρβλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ὁ Ὅσιος Νεκτᾶριος, σ. 203, Ἐπιστ. 7 καθὼς καὶ Θ. Διονυσιάτου, Ἐπιστολές, σ. 49.

13. Στῆ σ. 1 τοῦ χρφ., ὁ γραφεὺς σημειώνει στὴν κάτω ᾠα (καὶ διὰ παραπεμπτικοῦ σταυροῦ «μεταφέρει» τὴ μαρτυρία πάνω ἀπ' τὸ πρώτο τροπάριο τῆς Α' ᾠδῆς) τὰ ἐξῆς: «*Ψάλλεται κατὰ τὸ προσόμιον (sic) "Ὁ Ἄγγελος ἐβόα" εἰς ἤχον πρώτον*». Παραπλευρῶς δὲ τῶν ᾠδῶν Β' (σ. 4) καὶ Γ' (σ. 6) προσθέτει, ἐπίσης ἐντὸς παρενθέσεως, τὴ διευκρίνηση: «*Ψάλλεται κατὰ τὴν πρώτην ᾠδήν*».

14. Καὶ πάλι ὁ γραφεὺς σημειώνει, ἐντὸς παρενθέσεως, παραπλευρῶς τῆς Δ' ᾠδῆς: «*Ψάλλεται εἰς ἤχον γ' καὶ βαρύν*».

Στὸ σημεῖο αὐτὸ, ἀνοίγεται ἓνα τεράστιο θέμα· μὰ ὀλόκληρη κατηγορία ὕμνων καὶ ᾠδῶν, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ Ἅγ. Νεκτᾶριος παραδίδει ἀπλῶς καὶ ἀορίστως τὸν ἤχο, στὸν ὁποῖο ἐπιθυμοῦσε νὰ ψάλλονται, χωρὶς καμμιά ἀναφορὰ στὸν τρόπο τῆς ψαλμωδῆσεως. Σχετικὴ μαρτυρία εὐρίσκομε καὶ ἀνάμεσα στὶς ἐπιστολές του, ὅπου γράφει: «*Ἐσωκλείστωσ πέμπω ὑμῖν ᾠδήν τινα πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, τὴν ὁποίαν ἐποίησα ἐκ τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Κυρίας Θεοτόκου, ἐντείνας τὰ διάφορα μέτρα αὐτῶν εἰς ἓν Ἰαμβικόν, ὅπως ψάλλωνται εἰς ἤχον Α' . Πιστεύω, ὅτι θὰ σᾶς ἀρέσῃ. Ψάλλονται ἀργῶς καὶ γοργῶς*». (Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 50, Ἐπιστολὴ 10. Πρβλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ὁ Ὅσιος Νεκτᾶριος, σ. 198, Ἐπιστ. 4 καθὼς καὶ Θ. Διονυσιάτου, Ἐπιστολές, σσ. 35-36).

Ἡ δυναμικὴ αὐτὴ περίπτωση ψαλμωδῆσεως —*ἀργῶς καὶ γοργῶς*— σὲ συνάρτησιν μὲ τὸν καθορισμὸ - προσδιορισμὸ τοῦ ἤχου ἀπλᾶ καὶ μόνον, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ εἰκάζωμε ὅτι οἱ ἐν λόγῳ ὕμνοι καὶ ᾠδὲς ἐπαφίεντο στὴν προσωπικὴ βούληση καὶ τὴν ὑποκειμενικὴ θὰ λέγαμε «μελικὴ ἀποψη» τοῦ ἐκάστοτε ψάλλοντος. Συνηγορεῖ πρὸς τοῦτο ἡ μαρτυρία τῆς —μακαριστῆς ἤδη— ἡγουμένης Θεοδοσίας, ψάλτριας τῆς Μονῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἅγ. Νεκταρίου, ποὺ θυμᾶται ὁ Μητρ. Ὑδρας Ἱερόθεος. Σύμφωνα

της έπομένης πέμπτης ώδης, πληροφορούμεθα από σημείωση του χειρογράφου, κατά την όποία: «*Αύτη ή ώδη είναι έν άλλω μέτρω ή τετάρτη, και ψάλλεται κατά τὸ προσόμοιον 'Γυναίκες άκουτίσθητε'*»¹⁵. Όπως εύλογα συμπεραίνουμε από την ταυτότητα του μετρικού σχήματος — και παρά τὸ γεγονός ότι τὸ χειρόγραφο δὲ μάς παρέχει καμμιά μαρτυρία — στὸ ίδιο μέλος πρέπει νὰ ψάλλονται και οί ώδες ΣΤ' («*Σὺ βοηθὸς άμαρτωλῶν...*»), Η' («*Πανύμνητε Πανάχραντε...*») και Θ' («*Ίλιγιῶσι Σε ύμνείν...*»). Τέλος, ὁ δοξαστικός κανὼν ψάλλεται σὲ ἦχο πλάγιο του τετάρτου, σύμφωνα με τὸ μέλος που ὑπαγορεύουν οί, προτασσόμενοι κάθε ώδης, εἰρμοί¹⁶.

* * *

Τὸ δεύτερο χειρόγραφο (χρφ. Β) άποτελεῖται από 306 σελίδες (+ σσ. 1-8 + φφ. I-XI + φφ. α'-θ'); και περιλαμβάνει τὰ άκόλουθα:

α. 5. Ὑπό του Μητροπολίτου Πενταπόλεως Νεκταρίου. Αί έκδοθεῖσαι ώδαί, εις την Ὑπεραγίαν Θεοτόκον και άειπαρθένον Μαριάν.

Ὡδὴ πρώτη. Ἄνυμνῶν μεγαλύνων (sic) Σε Ἄχραντε...

[άκολουθοῦν τὰ τροπάρια, ὡς ἔχουν στήν έντυπη έκδοση]¹⁷.]

μ' αὐτή, ὁ Ἄγιος παρέδιδε τὰ ύμνογραφήματά του σὺς ψάλτριες και, άφού διευκρίνιζε τὸν ἦχο στὸν όποίο ἤθελε νὰ ψαλοῦν, ἔλεγε: «Τώρα πλέον, είναι δική σας υπόθεση νὰ ἔυθμίσετε πὺς θὰ τὰ ψάλλετε».

15. Τούτη ή μαρτυρία, παρατίθεται από τὸ γραφέα στήν κάτω ῶα του χρφ., αλλά διά παραπειματικού σταυροῦ «μεταφέρεται» παραπλεύρως τῆς ώδης Ε'.

16. Συγκεκριμένα, οί εἰρμοί του πλ. δ' ἦχου, που χρησιμοποιεῖ ὁ Ἄγιος στὸν παρόντα κανόνα, είναι οί άκόλουθοι:

ώδη Α': «*Άρματηλάτην Φαραῶ έβύθισε*».

ώδη Γ': «*Οὐρανίας άψίδος*».

ώδη Δ': «*Σὺ μου ισχύς Κύριε*».

ώδη Ε': «*Ἴνα τί με άπάσσω*».

ώδη ΣΤ': «*Τὴν δέησιν έγκειῶ πρὸς Κύριον*».

ώδη Ζ': «*Παῖδες Ἐβραίων έν καινῶ*».

ώδη Η': «*Τὸν έν ὄρει άγιῶ δοξασθέντα*».

ώδη Θ': «*Ἐξέστη επί τούτω ὁ Οὐρανός*».

17. Θεοδοκάριον Β, σσ. 5-9.

Γιὰ ν' άποφύγουμε τίς συνεχεῖς παραπομπές στήν παραπάνω έκδοση, θὰ σημειῶνωμε στὸ ἐξῆς, έντὸς παρενθέσεως και πλάι στὸς ύμνους και τίς ώδες που παραθέτομε κατά την αναλυτικὴ περιγραφή του χρφ., τίς αντίστοιχες σελίδες άπ' αὐτήν. Τὸ πρώτο αὐτὸ μέρος του χρφ. άποτελεῖ βέβαια — ὡπως διευκρινίζεται και στὸ προοίμιό του: «*Αί έκδοθεῖσαι ώδαί... κτλ.*» — άντιγραφή από τὸ «Μικρὸ Θεοδοκάριο» (έκδοσ. 1905) του Ἄγιου.

Ἐπαναλαμβάνομε ἐδῶ, πὺς ή σημείωση τῶν παραλλαγῶν μεταξὺ τῶν έκδόσεων και του παρόντος χειρογράφου, σχετικὰ με τὰ κείμενα αλλά και τὴ σειρά παραθέσεως τῶν ύμνων και ῶδῶν, ξεπερνᾶ τὰ στενὰ πλαίσια τῆς παρουσίης άνακοινώσεως. Ὅλα

- σ. 9. Ὡδὴ δευτέρα. Ἄγνη Παρθένε Δέσποινα... (σ. 9-11)
- σ. 11. Ὡδὴ τρίτη.
Ἄκροστιχίς δ' αὐτῆς «Θεοτόκε Παρθένε χαίρε κεχαριτωμένη
Μαρία ὁ Κύριος μετὰ Σοῦ».
Θεοκνήτορ ἄχραντε, μήτηρ εὐλογημένη... (σ. 11-13)
- σ. 13. Ὡδὴ τετάρτη. Χαίρε τὸ ἄσμα χερουβίμ... (σ. 13-15)
- σ. 15. Ὡδὴ πέμπτη. Μαρία ἀειπάρθενε κόσμου παντὸς Κυρία...
(σ. 15-18)
- σ. 18. Ὡδὴ ἕκτη.
Δοξαστικόν· ψάλλεται εἰς ὄλους τοὺς ἤχους.
Ἄσπιλε ἀμόλυντε ἄγνη Παρθένε... (σ. 18-20)
- σ. 20. Ὡδὴ ἑβδόμη.
Δοξαστικόν· «Ψάλλεται εἰς ὄλους τοὺς ἤχους».
Χαίρε Ἄχραντε, ἄγνη δεδοξασμένη... (σ. 20-22)
- σ. 22. Ὡδὴ ὄγδοη.
Δοξαστικόν· Ψάλλεται εἰς ἤχον α'·
Κατὰ τὸ «Τὴν παγκόσμιον δόξαν».
Χαίρε Παντευλόγητε Ὑπερῦμνητε... (σ. 22-24)
- σ. 24. Προσφώνησις πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Χαίρε Θεοτόκε Παρθένε, χαίρε κεχαριτωμένη Μαρία ὁ Κύριος
μετὰ Σοῦ... (σ. 24-28)
- σ. 29. Οἱ Χαιρετισμοὶ ἑνταθέντες εἰς μέτρον ἰαμβικόν.
Ὑμνος α'. Ψάλλεται εἰς ἤχον α'·
Χαίρε δι' ἧς χαρὰ ἡμῖν ἐξέλαμψε... (σ. 29-35)
- σ. 35. Ὑμνος β'. Ψάλλεται εἰς ἤχον πλ. δ'. Κατὰ τὸ προσόμοιον
«Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος».
Χαίρε Παναγία Δέσποινα χαίρε παστὰς λογική... (σ. 35-37)
- σ. 38. Ὑμνος γ'. Ἐκ τῆς Παρακλητικῆς.
Ψάλλεται εἰς ἤχον πλ. δ'. Κατὰ τὸ προσόμοιον
«Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος».

τοῦτα, πάντως, ἀπαραριθμοῦνται ἀναλυτικὰ στὴν κριτικὴ ἔκδοσις τῶν Ὑμνογραφημάτων τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου, ποὺ προμνημονεύσαμε.

- Χαίρε Θεοτόκε Δέσποινα χαίρε τὸ σκήπτρον Δαβίδ¹⁸...*
- σ. 40. Ὡδή πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον. Εὐγε-
νίου τοῦ Βουλγάρου.
Δέσποινα Δέσποινα Μήτηρ ἁμαρτωλῶν ἢ προστάτις¹⁹...
- σ. 41. Εὐχαὶ κατανυκτικαὶ πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεο-
τόκον.
Ὡδή (ἀνωνύμου) α' .
Ψάλλεται εἰς ἦχον α' καὶ δ' .
Ἄχραντε, πανάσπιλε σεμνὴ παρθένε²⁰...
- σ. 42. Ὡδή (ἀνωνύμου) β' .
Ψάλλεται κατὰ τὴν α' ᾠδὴν.
Ἦχος πλ. δ' . *Πονηρᾷ συμβουλία τοῦ δυσμενοῦς.*
Ἀναμέλω τὴν χάριν Σου Δέσποινα²¹...
- σ. 45. Ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πενταπόλεως Νεκταρίου.
Τὰ Ἀνέκδοτα.
Ὕμνοι καὶ ᾠδαὶ εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Ὕμνος α' . Ἦχος α' . «Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ».
Δοξάζω σὲ Παρθένε ὑμῶ Σε Παναγία...
[ἀκολουθοῦν τὰ τροπάρια, ὅπως ἀκριβῶς στὴν ἔντυπη ἔκδοσις²²]
- σ. 46. Ὕμνος β' . Ἦχος α' . Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ.
Μήτηρ Φωτὸς ἀδύτου φωτὶ σου φώτισόν με... (σσ. 39-40)
- σ. 47. Ὕμνος γ' . Ἦχος α' . Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ.
Πανάχραντε Παρθένε πιστῶν ἢ σωτηρία... (σσ. 40-41)

18. Βλ. Θεοδοκάρου Α, σσ. 40-42. Πρβλ. στὴν «Παρακλητικὴ», τὰ Θεοτοκία ἐσπέ-
ρια τῆς Τρίτης ἐσπέρας («Χαίρε παρθένε Θεόνυμφε... Χαίρε Θεοτόκε πάναγε... Χαί-
ρε μητρόθεε δέσποινα...»), τὸ Στιχηρὸν Θεοτοκίον τῆς Πέμπτης ἐσπέρας («Χαίρε Θεο-
τόκε Δέσποινα...»), καθὼς καὶ τὰ δύο Θεοτοκία Δοξαστικά τῆς Κυριακῆς ἐσπέρας
(Ἐσπερίων: «Χαίρε δαιμόνων...» καὶ Ἀποστίχων: «Χαίρε παλάτιον ἐμψυχον...»), ἅπαν-
τα τοῦ πλ. δ' ἦχου.

19. Βλ. Θεοδοκάρου Α, σσ. 42-43.

20. Βλ. Θεοδοκάρου Α, σ. 44. Πρβλ. Ματθαίου Τζιγάλα, *Συνταγματίον*,

δ.π., σσ. στ'-ζ'.

21. Βλ. Θεοδοκάρου Α, σσ. 45-46. Πρβλ. Ματθαίου Τζιγάλα, *Συνταγμα-
τίον*, δ.π., σσ. ζ'-η'.

Ἡ πρόσθετη μαρτυρία τοῦ Ἁγίου —ὁ ὁποῖος σημειώνει παραπλευρῶς τῆς ᾠδῆς
αὐτῆς: «Ἦχος πλ. δ' . Πονηρᾷ συμβουλία τοῦ δυσμενοῦς» — μᾶς παραπέμπει στὸν Ε'
Κανόνα ποῦ παρατίθεται στὸ τέλος τοῦ χροφ. («Πονηρᾷ συμβουλία τοῦ δυσμενοῦς»),
στὸ μέλος τοῦ ὁποῖου πρέπει μᾶλλον νὰ «ὑποτάσσεται» καὶ ἡ παρούσα ᾠδή.

22. Βλ. Θεοδοκάρου Β, σ. 38. Καὶ πάλι συνεχίζομε τὴν ἴδια τακτικὴ τῆς, ἐντὸς
παρενθέσεως παραπλευρῶς τῶν ὕμνων καὶ ᾠδῶν, παραπομπῆς στὶς ἀντίστοιχες σελίδες
τῆς παραπάνω ἔκδοσεως.

- σ. 49. Ὑμνος δ'. Δέσποινά μου Θεοτόκε... (σσ. 44-47)
- σ. 52. Ὑμνος ε'. Σὺ λαμπὰς εἶ φωταυγῆς Σὺ ἀρίζηλος δόξα... (σσ. 41-42)
- σ. 53. Ὑμνος στ'. Σὺ δόξα εἶ ἀρίζηλος σὺ εἶ λαμπὰς ἀείφωτος... (σσ. 42-43)
Οὗτος ὁ ὕμνος εἶναι ἐν ἄλλῳ μέτρῳ ἢ τετάρτῃ καὶ ψάλλεται κατὰ τὸ προσόμοιον «Γυναῖκες ἀκουτίσθητε».
- σ. 54. Ὑμνος ζ'. Ἦχος πλ. δ'. Τὸν ἐν ὄρει ἀγίῳ δοξασθέντα.
Σὺ βοηθὸς ἀμαρτωλῶν παράκλησις πασχόντων... (σσ. 43-44)
- σ. 56. Ὑμνος η'. Ἦχος πλ. δ'. Τὸν ἐν ὄρει Ἀγίῳ δοξασθέντα.
Πανύμνητε Πανάχραντε Κόρη θεοκυήτορ... (σσ. 49-50)
- σ. 58. Ὑμνος θ'. Ἦχος πλ. δ'. Τὸν ἐν ὄρει ἀγίῳ δοξασθέντα.
Ἰλιγγιώσι Σὲ ὕμνεῖν τὰ τῶν ἀγγέλων τάγματα... (σσ. 51-53)
- σ. 60. Ὑμνος ι'. Ἀχραντε Θεοτόκε Πανύμνητε Παρθένε... (σσ. 53-54)
- σ. 61. Ὑμνος ια'. Πρὸς τὴν Κυρίαν Θεοτόκον Μαρίαν.
Χαῖρε πρωτοπλάστων κλέος σέμνωμα καὶ εὐκληρία... (σσ. 54-57)
- σ. 65. Ὑμνος ἰκετήριος ιβ'.
Δέσποινα παντευλόγητε ὑπέραγνε Παρθένε... (σσ. 57-59)
- σ. 68. Ὑμνος ιγ'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Φρικτὸν μυστήριον οὕτως καὶ ἄρρητον Θεοτόκε... (σσ. 59-60)
- σ. 69. Ὑμνος ιδ'.
Ἐκ Σοῦ Ἀγία Παρθένε Χριστὸς ἐτέχθη ἀφράστως... (σ. 60)
- Ὑμνος ιε'. Εἰς τὴν Κεχαριτωμένην.
Χαῖρε εὐλογημένη Παρθένε Θεοτόκε... (σσ. 61-62)
- σ. 70. Ὑμνος ιστ'. Πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Μήτηρ ἐγνώσθης ἀψευδῆς, πλὴν ὑπὲρ φύσιν Ἀχραντε... (σ. 61)
- Ὑμνος ις'.
Ἀχραντε Θεοτόκε Παρθένε Πάναγνε... (σσ. 62-63)
- σ. 72. Ὑμνος ιζ'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Δέξαι Δέσποινα ταχέως τὰς θεομάς μου ἰκεσίας... (σσ. 47-48)
- Ὑμνος ιη'.
Ὁ διαπλάσας τὸν Ἀδὰμ τὸν Σὸν προπάτορα Ἀγνή... (σσ. 48-49)
- σ. 73. Ὑμνος ιη'. (Δευτέρα στάσις).
Σὺ εἶ πηγὴ τῆς χάριτος, πηγὴ τῆς σωτηρίας... (σ. 49)

- σ. 74. Ὑμνος ιθ'.
Ψαλλόμενος κατὰ τὸ «Γυναῖκες ἀκοντίσθητε».
Ἄνερμηνεύτως Πάναγνε, ἐν τῇ γαστρὶ συνέλαβες... (σσ. 63-65)
- σ. 76. Ὑμνος κ'. Οὐ ἢ ἀκροστιχὶς «Τὴν Θεοτόκον ἐν ὕμνοις μεγαλύνωμεν».
Τετοκυῖαν Θεὸν λόγον ἐγνωμέν Σε Θεοτόκε... (σσ. 65-66)
- σ. 78. Ὑμνος κα'. Εἰς τὴν Κυρίαν Θεοτόκον Μαρίαν.
Μυστικὸς εἶ Θεοτόκε Σὺ Παράδεισος Παρθένε... (σσ. 66-67)
Ὑμνος κβ'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Σῶν οἰκετῶν Πανάμωμε νεύσον ταῖς παρακλήσεσι... (σσ. 67-68)
- σ. 80. Ὑμνος κγ'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Ὁ Θεοπάτωρ διὰ Σὲ προφήτης Δέσποινα Δαβίδ... (σσ. 68-69)
Ὑμνος κδ'.
Νύμφη Παρθένε μόνη Ἀπειρόγαμε... (σσ. 69-70)
- σ. 82. Ὑμνος κε'.
Τὸ τῆς ψυχῆς μου Δέσποινα Παρθένε... (σσ. 70-72)
- σ. 83. Ὑμνος κστ'.
Τὴν πηγὴν τὴν ζωοδόχον Σὲ τὴν κρήνην τὴν αἰείρουν... (σσ. 72-73)
- σ. 85. Ὑμνος κζ'. Εἰς τὴν Κυρίαν Θεοτόκον.
Ἄειπάρθενε Ἄγνη ἐν ἀγκάλαις Σου κρατεῖς... (σσ. 73-75)
- σ. 87. Ὑμνος κη'.
Τὸ ὑπὲρ φύσιν θεωρῶν ὁ Ἰωσήφ... (σσ. 75-76)
Ὑμνος κθ'.
Οἱ τῶν Ἀγγέλων Δέσποινα χοροί... (σ. 76)
- σ. 88. Ὑμνος λ'.
Δέσποινα τὰς ἰκεσίας τῶν Σῶν δούλων... (σ. 77)
Ὑμνος λα'.
Ἄμαρτημάτων πληθὺν κεκτημένος... (σ. 78)
- σ. 89. Ὑμνος λβ'.
Μαρία χαῖρε Κεχαριτωμένη... (σ. 78)
- σ. 90. Ὑμνος λγ'.
Δέσποινά μου Παναγία... (σσ. 79-80)
- σ. 92. Ὑμνος λδ'.
Ἐπληρώθησαν Παρθένε ἅπασαι αἱ προφητεῖαι... (σσ. 76-77)

- σ. 93. Ὑμνος λε'.
Ὡς κρίνον καθορώμεν Σε... (σσ. 81-82)
- σ. 94. Ὑμνος λστ'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Ὅν Θεοτόκε Οὐρανὸς Παρθένε οὐκ ἐχώρησεν... (σσ. 82-83)
- σ. 95. Ὑμνος λζ'. Εἰς τὴν Κυρίαν Θεοτόκον.
Πῶς Θεοτόκε Πάναγνε ἡμεῖς Σε μακαρίσωμεν;... (σσ. 83-84)
- σ. 97. Ὑμνος λη'.
Τὴν Πύλην τὴν Οὐράνιον... (σσ. 84-85)
- σ. 98. Ὑμνος λθ'.
Ὁ Βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν φιλανθρωπίας ἔνεκεν... (σσ. 85-86)
- σ. 99. Ὑμνος (ν') μ'.
Ἐπὶ Σοὶ Παρθένε Κόρη... (σσ. 86-87)
- σ. 100. Ὑμνος (να') μα'.
Ὁ Ποιητὴς καὶ Κύριος πάντων... (σσ. 87-88)
- σ. 101. Ὑμνος (νβ') μβ'.
Χαριστήριον αἶνον χρεωσικῶς... (σσ. 88-89)
- σ. 102. Ὑμνος μγ'.
Τὴν ψυχὴν μου Παρθένε τὴν ταπεινὴν... (σσ. 89-90)
- σ. 103. Ὑμνος μδ'.
Ἄχραντε ἄφθορε Κόρη, τῶν Οὐρανῶν Πλατυτέρα... (σσ. 90-91)
- σ. 104. Ὑμνος με'. Χαριστήριος εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον
Μαρίαν.
Αἶνόν Σοι ἀναμέλω χαριστήριον... (σσ. 91-92)
- σ. 106. Ὑμνος μστ'.
Σὲ Πηγὴν Ἐσφραγισμένην... (σσ. 93-94)
- σ. 108. Ὑμνος μζ'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Δύναμιν τὴν τοῦ Ὑψίστου... (σσ. 95-100)
- σ. 113. Ὑμνος μη'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Ἰκέτης Σοι προσέρχομαι... (σσ. 100-102)
- σ. 115. Ὑμνος μθ'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Ὡ Μαρία Θεομήτορ... (σσ. 102-104)
- σ. 117. Ὑμνος ν'. Εἰς τὴν μεγαλυνομένην ἀπαύστως.
Τὴν ἀρρήτως ἐπ' ἐσχάτων... (σσ. 104-107)
- σ. 120. Ὑμνος να'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.

- Ὁ προφήτης Σὲ Πύλῃν ἐκάλεσεν...* (σσ. 108-109)
- σ. 121. Ὑμνος νβ'. Εἰς τὴν ὑμνουμένην αἰδίως Παρθένον.
Ὑμνοῦμέν Σε Παρθένε Ἄγνη Θεοκυήτορ... (σσ. 109-110)
- σ. 122. Ὑμνος νγ'. Εἰς τὴν προστάτιδα τῶν πιστῶν.
Προστάτιν Σὲ ἐν πειρασμοῖς... (σσ. 110-111)
- σ. 124. Ὠδαὶ εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Ὠδὴ α'. Εἰς τὴν Ἁγίαν Παρθένον.
Μαρία Σοῦ τὸ ἄνωμον... (σσ. 111-112)
- σ. 125. Ὠδὴ β'. Εἰς τὴν ἀειπάρθενον Θεοτόκον.
Φωτοφόρος Σκηνὴ Παντευλόγητε... (σσ. 112-113)
- σ. 126. Ὠδὴ γ'. Εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Μαρίαν.
Σὺ Ὑπερτέρα πέλεις πάσης κτίσεως... (σσ. 113-115)
- σ. 128. Ὠδὴ δ'. Εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Μητέρα.
Εὐχαριστοῦμέν Σοι αἰεὶ θεοχαρίζε... (σσ. 115-116)
- σ. 129. Ὠδὴ ε'. Εἰς τὴν Ἀκήρατον Παρθένον.
Ὁ ἔμψυχος θάλαμος τοῦ παντοκράτορος... (σσ. 116-117)
- σ. 130. Ὠδὴ στ'. Εἰς τὴν Ἄλοχον Μητέρα.
Ἀπειρογάμως τὸν Χριστὸν Κυήσασα... (σσ. 117-118)
- σ. 131. Ὠδὴ ζ'. Εἰς τὴν ἀμίαντον Παρθένον.
Καύχημα πιστῶν Παρθένε πέλεις... (σσ. 118-119)
- σ. 132. Ὠδὴ η'. Εἰς τὴν Ἀμόλυτον Κόρην.
Ἄνερωμηνεύτως Πάναγγε ἐν τῇ γαστρί... (σσ. 119-120)
- σ. 134. Ὠδὴ θ'. Εἰς τὴν Ἀνύμφευτον Νύμφην.
Βουλόμενος ὁ Κύριος τὸν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασεν... (σσ. 121-122)
- σ. 135. Ὠδὴ ι'. Εἰς τὴν Ἀπειρο[ο]λεχὴ Νύμφην.
Σὺ εἶ ἁμαρτωλῶν Ἄγνη Παρθένε ἰλαστήριον... (σσ. 122-123)
- σ. 136. Ὠδὴ ια'. Εἰς τὴν Ἀπειρογάμον Κόρην.
Ὁ Θεὸς τὸ ἡμετέρον φύραμα... (σσ. 123-124)
- σ. 137. Ὠδὴ ιβ'. Εἰς τῆς ἀρετῆς τὸ Ἐφέστιον.
Νεανίας οὐκ ἐφλεξε κάμινος... (σσ. 124-125)
- σ. 139. Ὠδὴ ιγ'. Εἰς τὴν Ἄσπιλον Παρθένον.
Τὸν πλοῦτον τὸν ἀμέτρητον Ἄγνη... (σσ. 125-126)
- σ. 140. Ὠδὴ ιδ'. Εἰς τὴν Ἄφθορον Κόρην.
Ἐνδιαίτημα τοῦ θείου ἀπειρογάμε Μαρία... (σσ. 126-127)

- σ. 141. Ὠδὴ ιε'. Εἰς τὴν Ἀχραντον Παρθένον.
Εὐφραίνονται ὀρᾶσαι Σε Δυνάμεις αἱ Οὐράνιαι... (σσ. 128-129)
- σ. 142. Ὠδὴ ιστ'. Εἰς τὴν Βασιλίссαν τῶν ἀγγέλων.
Ἡ τὸ θεῖον φῶς Παρθένε... (σσ. 129-130)
- σ. 144. Ὠδὴ ιζ'. [Εἰς] τὴν Βοήθειαν τῶν πασχόντων.
Κόρη ἔνδοξε Κεχαριτωμένη... (σσ. 130-131)
- σ. 145. Ὠδὴ ιη'. Εἰς τὴν Γεννέτειραν τοῦ λόγου Μαρίαν.
Τύπον Σῆς ἀγνῆς λοχείας βάτος ἡ πυρπολουμένη... (σσ. 131- 133)
- σ. 146. Ὠδὴ ιθ'. Εἰς τὴν Δέσποιναν πάντων.
Ἡμεῖς ἐν Σοὶ καυχώμεθα Παρθένε θεονύμφευτε... (σσ. 133-134)
- σ. 148. Ὠδὴ κ'. Εἰς τὴν Διάδοχον τροφὴν τοῦ Μάννα.
Φωτιστικαῖς ἀνγαῖς τοῦ ἐκ γαστρού... (σσ. 134-135)
- σ. 149. Ὠδὴ κα'. Εἰς τὸ Δῶρον τὸ Δωρηθὲν ὑπὸ Θεοῦ.
(«δὶς ἴδε φδὴν ιη'. Ἦχος πλ. β'»)
Τύπον Σῆς ἀγνῆς λοχείας βάτος ἡ πυρπολουμένη... (σσ. 131-133)
- σ. 151. Ὠδὴ κβ'. Εἰς τὴν Διαλύουσαν ὀμίχλην τῶν παθῶν.
Ἦχος πλ. δ', α', β'.
Ἡ τὴν πηγὴν τῆς ἀπαθείας Τέξασα... (σσ. 135-136)
- σ. 152. Ὠδὴ κγ'. Εἰς τὴν εὐλογημένην τῶν γυναικῶν.
Εἰς ἦχον α', β', πλ. δ'.
Φορέσας με τὸν ἄνθρωπον... (σσ. 137-138)
- σ. 153. Ὠδὴ κδ'. Εἰς τὴν Ἐνδοξοτέραν τῶν Σεραφεῖμ.
Φύσεως θείας κοινωνοὶ γεγόναμεν... (σσ. 138-140)
- σ. 155. Ὠδὴ κε'. Εἰς τὸ Εὐρύχωρον Χωρίον τῆς Χαράς.
Κιβωτὸς εἰ Διαθήκης Τράπεζα εἰ Παναγία... (σσ. 140-141)
- σ. 157. Ὠδὴ κστ'. Εἰς τὴν Ἐλπίδα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν.
Κατεσκήνωσέ Σοι Ἀειπάρθενε... (σσ. 141-143)
- σ. 158. Ὠδὴ παρακλητικὴ κζ'. Εἰς τὴν Ζωοτόκον Μαρίαν.
Πανύμνητε Παρθένε Θεονύμφευτε... (σσ. 143-144)
- σ. 160. Ὠδὴ κη'. Εἰς τὴν Ζωὴν τῆς μυστικῆς εὐωχίας.
Σῶν ἐφυμνίων κόρος οὐ προσγίγνεται... (σσ. 144-145)
- σ. 161. Ὠδὴ παρακλητικὴ κθ'. Εἰς τὴν Ἁγιασμένην Παρθένον.
Τοῦ θεοῦ φωτεινὸν Ἄγνη Παλάτιον... (σσ. 145-147)
- σ. 163. Ὠδὴ παρακλητικὴ λ'. Εἰς τὴν ἡγαπημένην ὑπὸ Θεοῦ.

- Ἐν κλίνῃ κατακειμένος...* (σσ. 147-148)
- σ. 165. Ὡδὴ ἱκετευτικὴ πρὸς σωτηρίαν [λα'].
Εἰς τὴν θεομήτορα Κόρην.
Ἐξ ἔργων σωτηρία μοι Δέσποινα... (σσ. 148-150)
- σ. 166. Ὡδὴ λβ'. Εἰς τὴν Θεοτόκον Παρθένον.
Πύλας τῆς θείας δόξης ἀναπέτασον... (σσ. 150-151)
- σ. 168. Ὡδὴ λγ'. Εἰς τὴν θεογεννήτριαν Κόρην.
Τῆς πολλῆς ἀθυμίας μου Πάναγνε... (σσ. 151-153)
- σ. 169. Ὡδὴ λδ'. Εἰς τὴν θεόνυμφον Μαρίαν.
Κόρη θεοχαρίτωτε, θεόνυμφε, Πανύμνητε... (σσ. 153-154)
- σ. 171. Ὡδὴ λε'. Εἰς τὴν θεοκυήτριαν Παρθένον.
Σὺ πλατυτέρα Οὐρανῶν... (σ. 154)
- Ὡδὴ λστ'. Εἰς τὸ θεῖον τέμενος τοῦ λόγου.
Τὴν Πανάμωμον Παρθένον...* (σσ. 155-156)
- σ. 173. Ὡδὴ λζ'. Εἰς τὸ θεόλεκτον ἄρμα τοῦ θείου λόγου.
Βοήθειαν Σε εὕρομεν ἐν ᾧρα δίκης... (σσ. 156-158)
- σ. 175. Ὡδὴ λη'. Εἰς τὸν θρόνον τὸν ἡλιοστάλακτον.
Σὺ φωτοφόρον ὄχημα ἐδείχθης θεονύμφευτε... (σσ. 158-159)
- σ. 176. Ὡδὴ λθ'. Εἰς τὸ θεῖον ἔρεισμα τῆς σωφροσύνης.
Μακαρία ἡ κοιλία Σου Παρθένε... (σσ. 159-160)
- σ. 178. Ὡδὴ μ' δοξολογητικὴ. Εἰς τὴν θεοδόχον Κόρην.
Ἡ ἀκηλίδωτος Παρθένος καὶ Ἀμνάς... (σσ. 161-162)
- σ. 179. Ὡδὴ μα'. Εἰς τὴν θυγατέρα Δαυῖδ.
Λαοὶ καὶ ἔθνη βασιλεῖαι κραταιαί... (σσ. 162-163)
- σ. 181. Ὡδὴ μβ'. Εἰς τὴν θηλάσασαν τὸν λόγον.
Παρθένον μετὰ τόκον διεσώσατο... (σσ. 163-164)
- σ. 182. Ὡδὴ μγ'. Εἰς τὴν θάλασσαν τὸν Φαραῶ ποντίσσασα.
Ἀληθῶς καὶ κυρίως Σε Δέσποιναν... (σσ. 164-165)
- σ. 183. Ὡδὴ μδ'. Εἰς τὴν ἱκετεύουσαν ὑπὲρ ἡμῶν ἐκτενῶς.
Ὡς κάλαμος ῥιπίζομαι... (σ. 166)
- σ. 184. Ὡδὴ με'. Εἰς τὴν καλλονὴν Ἰακώβ.
Οἱ σεσωσμένοι Πάναγνε τῷ Τόκῳ Σου... (σσ. 166-169)
- σ. 187. Ὡδὴ μστ'. Εἰς τὴν Κεχαριτωμένην Μαρίαν.
Στοιχειωθέντες τοῦ Υἱοῦ Σου εἰσηγήσεσι... (σσ. 169-170)

- σ. 188. Ὠδὴ μζ'. Εἰς τὴν Καλλιτόκον Παρθένον.
Τὸν πλοῦτον τὸν ἀμέτρητον Ἄγνή... (σσ. 170-171)
- σ. 189. Ὠδὴ μη'. Εἰς τὴν Κουροτρόφον Παρθένον.
Ἀσπύρωσ Κόρη Πατρὸς βουλήματι... (σσ. 171-173)
- σ. 192. Ὠδὴ μθ'. Εἰς τὴν Κόρην τὴν Ἄσπιλον.
Ἐκ πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ πλαστουργήσας Σε... (σσ. 173-174)
- σ. 193. Ὠδὴ ν'. Εἰς τὴν καθαρωτέραν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων.
Ἐπανατείνω Δέσποινα χεῖρας πρὸς Σέ... (σσ. 174-175)
- σ. 194. Ὠδὴ να'. Εἰς τὴν Κιβωτὸν τὴν Χρυσωθεῖσαν Πνεύματι.
Τοῦ ἀπροσίτου Πύλη φωτὸς Πανάμωμε... (σσ. 176-177)
- σ. 196. Ὠδὴ νβ'. Εἰς τὴν κλίμακα τὴν Οὐράνιον τὴν Παρθένον.
Τοῦ Βασιλέως θρόνος πέλει Πάγχρυσος... (σσ. 177-180)
- σ. 199. Ὠδὴ νγ'. Εἰς τὴν λογικὴν Περιστερὰν τοῦ λόγου.
Ἡ Μόνη τοῦ παντὸς τὸν Ποιητὴν Κυήσασα... (σσ. 180-181)
- σ. 200. Ὠδὴ νδ'. Εἰς τὴν λυχνίαν τοῦ φωτὸς τοῦ Ἀῦλου.
Εἰκόνες πάλοι νόμου διετράνωσαν... (σσ. 181-183)
- σ. 202. Ὠδὴ νε'. Εἰς τὸν λιμένα τῶν τοῦ βίου πλωτήρων.
Καθαρωτέρα Πάναγνε ὑπάρχουσα... (σσ. 183-185)
- σ. 205. Ὠδὴ νστ'. Εἰς τὴν λαβίδα τὴν μυστικὴν τὴν Παρθένον.
Θανάτου ἀναιρέτης γέγονεν ὁ Τόκος Σου... (σσ. 185-186)
- σ. 206. Ὠδὴ νζ'. Εἰς τὴν Μαρία τὴν Παρθένον.
Εἰς Οὐρανοὺς ἀνύψωσε τὴν φύσιν προσλαβόμενος... (σσ. 187-188)
- σ. 207. Ὠδὴ νη'. Εἰς τὴν Μεγαλοτόκον Παρθένον.
Ὡς ἄμπελος τὸν βότρυν τὸν Οὐράνιον... (σσ. 188-189)
- σ. 209. Ὠδὴ νθ'. Εἰς τὴν μεμακαρισμένην Θεοτόκον.
Ἐπάκουσόν μου Δέσποινα βοῶντος Σοι... (σσ. 190-191)
- σ. 211. Ὠδὴ ξ'. Εἰς τὴν μεγαλυνομένην Παρθένον.
Πρεσβείαν κεκτημένη Σὺ ἀκοίμητον... (σσ. 191-192)
- σ. 212. Ὠδὴ ξα'. Εἰς τὴν Μητροπάρθενον Μαρίαν.
Ἦχος γ'. Σὲ προστασίαν ἀσφαλῆ κεκτήμεθα... (σσ. 192-194)
- σ. 214. Ὠδὴ ξβ'. Εἰς τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ.
Ἦχος α'. Μαρίαν τὴν Ἄχραντον δεῦτε τιμήσωμεν... (σσ. 194-195)
- σ. 215. Ὠδὴ ξγ'. Εἰς τὴν Μητέρα τῆς Ζωῆς.

- Ἦχος γ'. Ἐφάνης Πύλη Νοητῆ Παρθένε... (σσ. 195-196)
- σ. 217. Ὡδὴ ξδ'. Εἰς τὴν Μητρόθεον Παρθένον.
Ἦχος α'. Δέσποινα Δέσποινα Μήτηρ, ἀντιβαλῶ λύτρωσαί με... (σσ. 196-197)
- σ. 218. Ὡδὴ ξε'. Εἰς τὴν Νύμφην τοῦ λόγου.
Τὸν ἀνθρακα τὸν Νοητόν... (σσ. 197-198 καὶ 286-287)
- σ. 220. Ὡδὴ ξστ'. Εἰς τὴν Νοητὴν Κλίμακα.
Ἡ κλίμαξ ἧ ὁ Ὑψιστος κατέβη... (σσ. 199-200)
- σ. 221. Ὡδὴ ξζ'. Εἰς τὴν Νυμφοστόλον τῶν ἁγίων ψυχῶν.
Παναγία Παρθένε ἐλέησον... (σσ. 200-202)
- σ. 223. Ὡδὴ ξη'. Εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν.
Τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν συνείδησιν... (σσ. 202-203)
- σ. 225. Ὡδὴ ξθ'. Εἰς τὴν Παρθενομήτορα.
Ἡ Προστασία ἢ θερμὴ καὶ Ἀπροσμάχητος... (σσ. 203-204)
- σ. 226. Ὡδὴ ο'. Εἰς τὴν Παναγίαν Παρθένον.
Ἐπὶ τὸν πόκον ὡσπερ ἀψοφητεὶ κατήλθε... (σσ. 204-205)
- σ. 227. Ὡδὴ οα'. Εἰς τὸν Πανάγιον θρόνον τοῦ λόγου.
Λάμπρον μοι φωτὸς Δοχεῖον... (σσ. 205-206)
- σ. 228. Ὡδὴ οβ'. Εἰς τὸ Πανάγιον ὄχημα τοῦ λόγου.
Φώτισον τοὺς Σὲ ἐν πόθῳ ἀννυνοῦντας Παναγία... (σσ. 206-207)
- σ. 229. Ὡδὴ ογ'. Εἰς τὴν Παμμακάριστον Παρθένον.
Ὁ Ἀπερίγραπτος Θεὸς ὁ Διαμείνας Ἄτρεπτος... (σσ. 207-208)
- σ. 230. Ὡδὴ οδ'. Εἰς τὴν Παντευλόγητον Κόρην.
Θεοχαρίτωτε Κόρη Ὑπέραγνε Θεοτόκε... (σσ. 208-209)
- σ. 232. Ὡδὴ οε'. Εἰς τὴν Πλατυτέραν τῶν Οὐρανῶν.
Τὴν Κόρην τὴν θεοπρεπῆ... (σσ. 209-210)
- σ. 233. Ὡδὴ οστ'. Εἰς τὴν Παντάνασσαν Θεοτόκον.
Κλαίω καὶ σκυθρωπάζω καὶ ὀδύρομαι... (σσ. 210-211)
- σ. 234. Ὡδὴ οζ'. Εἰς τὴν Πανακήρατον Κόρην.
Εὐλογημένη Σὺ Θεοχαρίτωτε... (σσ. 211-213)
- σ. 236. Ὡδὴ οη'. Εἰς τὴν Πανύμνητον Κόρην.
Ἐκ Σοῦ ἡμῖν ὁ ἥλιος... (σσ. 213-214)
- σ. 237. Ὡδὴ οθ'. Εἰς τὴν Πανάμωμον Παρθένον.

- Χειρός Σου τῆ Δυνάμει...* (σσ. 214-215)
- σ. 238. Ὡδὴ π'. Εἰς τὴν Πανάρετον Παρθένον.
Τίς μου Παρθένε Κόρη τὸ χειρόγραφον... (σσ. 215-216)
- σ. 240. Ὡδὴ πα'. Εἰς τὴν προσωρισμένην ἀπὸ τῶν αἰώνων τοῦ λόγου Μητέρα.
Ἀντίληψιν ἐτέραν πλὴν Σοῦ Θεόνυμφε... (σσ. 216-217)
- σ. 241. Ὡδὴ πβ'. Εἰς τὴν Πεποικιλμένην τῆ θεῖα δόξῃ.
Ψυχὴν κατακαμπτομένην... (σ. 218)
- σ. 242. Ὑμνος [Ὡδὴ] πγ'. Εἰς τὴν Πηγὴν τῆς ἀφθαρσίας.
Πολλοὶς κυκλούμενος Ἀγνή... (σσ. 218-219)
- σ. 243. Ὡδὴ πδ'. Εἰς τὸ Παλάτιον τὸ Ἐμφυχον τοῦ λόγου.
Χαῖρε Πύλη τοῦ θεοῦ ἡ ἀδιόδευτος... (σσ. 219-220)
- σ. 244. Ὡδὴ πε'. Εἰς τὸ Ὄρος τὸ Ἀλατόμητον Μαρίαν.
Ὁ ποιητὴς τοῦ σύμπαντος... (σσ. 220-221)
- σ. 245. Ὡδὴ πστ'. Εἰς τὸ Ὄρος τὸ Κατάσκιον τὴν Παρθένον.
Τῷ ὄρω ὡς ὑπέσχετο... (σσ. 221-222)
- σ. 246. Ὡδὴ πζ'. Εἰς τὴν Ὀλκάδα τὴν Νοητὴν.
Προϊστορεῖ ὁ Γεδεὼν τὴν σύλληψιν... (σσ. 222-224)
- σ. 248. Ὡδὴ πη'. Εἰς τὴν τῶν ὀρθοδόξων (sic) χάριν τὴν Μαρίαν.
Ἀσπὴρ θεότητος ἐκ Σοῦ ἀνέτειλεν... (σσ. 224-225)
- σ. 250. Ὡδὴ πθ'. Εἰς Ῥόδον τὸ Ἀμάραντον τὴν Παρθένον.
Ἐλπὶς τοῦ κόσμου ἀγαθή... (σσ. 225-226)
- σ. 251. Ὡδὴ 4'. Εἰς τὴν Ῥάβδον τὴν Βλαστήσασαν τὸ Ἄνθος.
Τὴν Ὑπερένδοξον Κόρην... (σ. 227)
- σ. 252. Ὡδὴ 4α'. Εἰς τὴν Σεμνὴν Παρθένον Μαρίαν.
Ἐπτάφωτον λυχνίαν Σε... (σσ. 227-228)
- σ. 253. Ὡδὴ 4β'. Εἰς τὴν Στήλην τῆς Παρθενίας.
Σὲ Τύποι Κόρη, νομικοί... (σσ. 228-229)
- σ. 254. Ὡδὴ 4γ'. Εἰς τὸ Στέφος τῆς ἐγκρατείας.
Ἀσπόρως Σὺ συνέλαβες... (σσ. 229-230)
- σ. 255. Ὡδὴ 4δ'. Εἰς τὴν Σκέπην τῶν πιστῶν τὴν Ὑπεραγίαν Παρθένον.
Γεγέννηκας Πανάχραντε... (σσ. 230-231)
- σ. 256. Ὡδὴ 4ε'. Εἰς τὸ Σέμνωμα τῶν Προπατόρων.
Ἀγγελία λάμψασα Θεοῦ τὸ Σκῆνωμα... (σσ. 231-232)

- σ. 257. Ὡδὴ 4στ'. Εἰς τὴν Σφύζουσαν πάντας Θεοῦ Μητέρα.
Κλίνόν μοι τὸ φιλάγαθον οὖς Σου... (σσ. 232-233)
- σ. 258. Ὡδὴ 4ζ'. Εἰς τὴν Τετοκυϊαν τὸν θεῖον λόγον.
Δέσποινα πάναγνε Μήτηρ ἐπίβλεψον Οὐρανόθεν... (σσ. 233-234)
- σ. 259. Ὡδὴ 4η'. Εἰς τὴν Τιμιωτέραν τῶν Χερουβίμ.
Τὰ ἔθνη δεῦτε νῦν πάντα... (σ. 234)
- σ. 260. Ὡδὴ 4θ'. Εἰς τὴν Ὑψηλοτέραν τῶν Οὐρανῶν.
Πεποικιλμένην Σε κόσμον εὐπρέπειαν... (σ. 235)
- σ. 261. Ὡδὴ ρ'. Εἰς τὴν Ὑμνουμένην ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων.
Φανείσα κλίμαξ τυπικῶς... (σ. 236)
- σ. 262. Ὡδὴ ρα'. Εἰς τὴν Ὑπέρφωτον Μαρίαν.
Κόρη θεοχαρίζετε τὸν Σὸν Υἱὸν δυσώπει... (σσ. 236-237)
- Ὡδὴ ρβ'. Εἰς τὴν φωτοφόρον Νεφέλην.
Μὴ καταπιέτω Κόρη με βυθὸς τῆς ῥαθυμίας... (σ. 287)
- σ. 263. Ὡδὴ ργ'. Εἰς τὸ φωτεινὸν Παλάτιον τοῦ λόγου.
Ἡ Περικαλλῆς καὶ θεαυγῆς Παρθένος... (σ. 237)
- σ. 264. Ὡδὴ ρδ'. Εἰς τὴν φύσασαν τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ζωῆς ἡμῶν.
Ὑμνῶ Σε Παναμώμητε ἀσπόρως γὰρ ἔτεκες... (σ. 238)
- σ. 265. Ὡδὴ ρε'. Εἰς τὴν Χορηγὸν τῆς θεϊκῆς ἀγαθότητος.
Ἄξιον ἐστὶ Παρθένε ἀληθῶς Σε μακαρίζειν... (σσ. 234-235)
- Ὡδὴ ρε'. [ρστ']. Εἰς τὴν Ὠραϊαν ἐν κάλλεσι Παναγίαν.
Πύλη τῆς θείας δόξης ὑπανοίξασα... (σσ. 238-239)
- σ. 267. Κανόνες εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Κανὼν α'. Δοξαστικὸς [ὀκταψῆδιος].
Χαῖρε Παρθένε Παναγία Δέσποινα... (σσ. 240-250)
- σ. 277. Κανὼν β'. Εἰς τὴν Ὑπερευλογημένην.
Δοξαστικὸς [ὀκταψῆδιος].
Δράκων ἐρπύσας ἐξ Ἐδέμ ἐμὲ πόθω... (σσ. 251-255)
- σ. 281. Κανὼν γ'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
Παρακλητικὸς ἦχος βαρῦς [ὀκταψῆδιος].
Ἄγνη Κεχαριτωμένη Παρθένε Εὐλογημένη... (σσ. 255-260)
(ὅπως σημειώνεται, ἢ α' φδὴ ψάλλεται σὲ ἦχο βαρῦ· οἱ φδῆς γ', δ' καὶ ε' σὲ ἦχο τρίτο· ἢ φδὴ στ' σὲ ἦχο βαρῦ· ἢ φδὴ ζ' σὲ ἦχο πρώτο καὶ οἱ φδῆς η' καὶ θ' σὲ ἦχο τρίτο).
- σ. 286. Κανὼν δ'. Παρακλητικὸς [ὀκταψῆδιος].
Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἦχος βαρῦς.

- Ῥδὴ α'. Ὡς τερπνότατον ἁσμάτων τὴν θεοτερπὴ Ῥδὴν Σοι... (σσ. 260-264)
 (σύμφωνα με ἐπισημειώσεις παραπλευρῶς τῶν τροπαρίων, ἡ α' φδὴ ψάλλεται σὲ ἦχο βαρῦ ἢ γ' σὲ πρῶτο ἢ δ' σὲ τρίτο ἢ ε' σὲ βαρῦ ἢ στ' καὶ ζ' σὲ τρίτο ἢ η' σὲ πρῶτο καὶ ἢ θ' σὲ τρίτο).
- σ. 290. Κανὼν ε'. Παρακλητικὸς [ὀκταφῶδιος].
 Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον. Ἦχος πλ. δ'.
Πονηρὰ συμβουλίᾳ τοῦ δυσμενοῦς... (σσ. 265-269)
- σ. 295. Κανὼν στ'. Τῆ Παναγία Παρθένω.
 Παρακλητικὸς ἦχος γ'. [ὀκταφῶδιος].
Δεδοξασμένα περὶ Σοῦ λελάληνται Πανάχραντε... (σσ. 269-275)
- σ. 300. Κανὼν ζ'. Εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.
 Παρακλητικὸς ἦχος γ'. [ὀκταφῶδιος].
Τὴν Θεοτόκον Ἀχραντον κηρύττειν Σε θεόνυμφε... (σσ. 275-281)
- σ. 3. Τριφῶδιος Κανὼν Παρακλητικὸς πρὸς τὴν Κυ-
 ρίαν Θεοτόκον.
 Ψάλλεται κατὰ τὸ «Δέσποινα Δέσποινα Μήτηρ».
 Ψάλλεται καὶ εἰς ἦχον γ' καὶ βαρύν.
 Ῥδὴ α'. Θεοκνήτορ Παρθένε... (σσ. 281-283)
- σ. 5. Τετραφῶδιος Κανὼν Παρακλητικὸς πρὸς τὴν Κυ-
 ρίαν Θεοτόκον.
 Ψάλλεται κατὰ τὸ «Δέσποινα Δέσποινα Μήτηρ».
 Ψάλλεται καὶ εἰς ἦχον γ' καὶ βαρύν.
 Ῥδὴ α'. Ἀχραντε Σὺ Θεοτόκε... (σσ. 283-286)

* * *

- φ. Γ'. Πίναξ τῶν περιεχομένων.
 φ. V'. Πίναξ τῶν περιεχομένων.
 [κατ' ἀλφάβητον παράθεσις τῶν ἀρκτηκῶν τῶν Ὑμνων-φδῶν καὶ κανόνων, κατὰ κατηγορίαν].
- φ. ΧΓ'. Μεγαλυνάρια.
 [κατὰ σειρὰν τὰ ἐξῆς:]
Δόξα σοι Χριστέ μου...
Δόξα σοι Παρθένε...
Μεγαλύνομέν Σε...
Ὡ Τριάς Ἁγία...
Τὸν Καλὸν Ποιμένα...
- φ. ΧV'. Ρῦσαι ἐκ κινδύνων...
Πρόσδεξαι δεήσεις...

Φύλαττε καὶ σκέπε...

[Στιχηρὸν Προσόμοιον· Πρὸς τὸ]

Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε νεκρόν. Ἦχος β'.

Σκέπε διαφύλαττε Ἄγνή...

φ. XI' [Μεγαλυνάριο].

Εὐχαῖς τοῦ Δεσπότη τοῦ Πατρὸς ἡμῶν...

Τὸ χειρόγραφο διατηρεῖται σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση. Στάχωση ἀπὸ χαρτόνι καὶ δέσμα, χρώματος βυσινι γιὰ τὴ ράχη, καὶ ἐρυθροῦ γιὰ τὰ ἐξώφυλλα. Στὴ ράχη ἀναγράφεται μὲ χρυσὰ γράμματα: ΜΕΓΑ ΘΕΟΤΟΚΑΡΙΟΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΕΝΤΑΠΟΛΕΩΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ (ὁ ἴδιος τίτλος ἀναγράφεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου), ἐνῶ ὑπάρχει ἐπίσης, κάτωθεν τούτου, χρυσὸ κόσμημα ποῦ παριστάνει μικρὸ λουλούδι. Ἐκατέρωθεν τῶν ἐξωφύλλων ὑπάρχει, ἀνὰ ἓν, φύλλον τῆς σταχώσεως.

Χάρτης μετρίου πάχους καὶ ποιότητος, υποκίτρινος, μὲ διαστάσεις 26,7X21 cm. Ἄγραφα φύλλα τὰ δύο πρῶτα ἀρχή-ἀρχὴ τοῦ χειρογράφου (σσ. 1-3), καθὼς καὶ ἑννέα ἀκόμη στὸ τέλος αὐτοῦ (φφ. α'-θ'). Ἡ ἀρίθμηση, ἀνὰ σελίδες, τῆς γραφῆς σημειώνεται δὲ στὸ μέσον τῆς ἐπάνω ᾠας κάθε σελίδος. Διαταραχὴ στὴν ἀρίθμηση παρατηροῦμε:

α) Στὴ σελίδα 59, ὁ ἀριθμὸς τῆς ὁποίας ἐπαναλαμβάνεται, ἐκ παραδρομῆς, μιὰ ἀκόμη φορὰ. Τὸ λάθος διορθώνεται κατωτέρω, στὴ σελίδα 62, ἡ ὁποία τρέπεται σὲ 63, γιὰ νὰ συνεχίσῃ ἔτσι ὁμαλὰ ἡ ἀρίθμηση.

β) Στὴ σελίδα 169, ἡ ὁποία καὶ πάλι ἐπαναλαμβάνεται. Τὸ λάθος αὐτὴ τὴ φορὰ διορθώνεται μὲ ἀπευθείας μετάβαση ἀπὸ τὴ σελίδα 170 στὴ σελίδα 172, ὅποτε καὶ συνεχίζεται ὁμαλὰ ἡ ἀρίθμηση. Καὶ

γ) Μεταξὺ τῶν σελίδων 237-238, ὅπου μετὰ τὴ σ. 237 ἐπαναλαμβάνονται καὶ πάλι οἱ σσ. 236 καὶ 237. Ἡ γραφεὺς διορθώνει τὸ λάθος, σημειώνοντας, μὲ μολύβι, δίπλα στὴν διὰ μελάνης ἀρίθμηση, τοὺς ὀρθοὺς ἀριθμοὺς τῶν σελίδων (δηλ. οἱ σσ. 236 — ἡ δευτέρη — ἕως 239, τρέπονται σὲ 238-241). Ἀπὸ τὴ σ. 242, ἡ ἀρίθμηση ἐπανερχεται στὴν ὁμαλὴ τῆς πορείας.

Σημειώνομε ἐπίσης ὅτι μετὰ τὸ πέρας τοῦ κυρίως χειρογράφου (σ. 306), προστίθενται:

α) Τέσσαρα φύλλα, ιδιόγραφα τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου — ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτο (σσ. 1-2) καὶ ἡ verso ὄψη τοῦ τελευταίου (σ. 8) εἶναι ἄγραφα — ἀριθμημένα, στὴ δεξιὰ πλευρὰ τῆς ἀπάνω ᾠας, ἀνὰ σελίδες, ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 3 ἕως 8. (Ἦτο ἡ προγενέστερη ἀρίθμηση,

μόνο στις γραμμένες σελίδες, ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 1 ἕως 6, ἢ ὅποια ὁμως σβήστηκε καὶ διορθώθηκε ὡς ἀνωτέρω).

β) Ἐνδεκα φύλλα χωρὶς ἀρίθμηση — ἀριθμήσαμε ἑμεῖς μὲ λατινικοὺς ἀριθμοὺς ἀπὸ τὸ I ἕως τὸ XI — γεγραμμένα ἀπὸ τὴν γραφέα τοῦ κυρίου σώματος τοῦ χειρογράφου. (Τὰ φύλλα IX' καὶ XI' εἶναι ἄγραφα).

Γραφὴ καλλιγραφικὴ, ἐπιμελημένη καὶ λίαν προσεγμένη, διὰ μαύρης μελάνης. Ἐκτεταμένη χρῆση ἐρυθρογραφίας, στὰ κομπὰ καὶ ὠραία πρωτογράμματα, στοὺς ποικιλοειδεῖς τίτλους (Ἵμνος-ὠδὴ κ.τ.λ.) τὴν ἀρίθμηση τῶν σελίδων καὶ τὰ λοιπὰ στολίδια (σχέδια λουλουδιῶν, ἀμπέλου καὶ γεωμετρικῶν σχημάτων) ποὺ κοσμοῦν τὸ χειρόγραφο.

Γραφεύς, ἢ «εὐσεβεστάτη Ἑλένη Γ. Ζερβουλάκου», ὅπως διευκρινίζεται ἀπὸ ἰδιόχειρη σημείωση τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, στὴ σελίδα 4 τοῦ χειρογράφου. Ἡ Ζερβουλάκου, περατώνει μᾶλλον τὴν ἀντιγραφή τῶν ὕμνων κατὰ τὸ ἔτος 1906, ἡμερομηνία ποὺ ἐπίσης σημειώνεται στὴν προειρημένη σελίδα.

Στὶς —μετὰ τὴ σ. 306 τοῦ κυρίως χρφ.— σελίδες 3-7 ἢ γνωστὴ γραφὴ τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου, κεκλιμένη, βιαστικὴ, ἐν πολλοῖς πρόχειρος, διὰ μελάνης καφετιᾶς ἀποχρώσεως.

Σὲ ὀρισμένες σελίδες τοῦ χειρογράφου (συγκεκριμένα στὶς σσ. 1, 3, 9, 11, 13, 15, 25, 27, 29, 31, 33, 45, 47 καθὼς καὶ στὶς σσ. 3, 7 τῶν ἰδιογράφων τοῦ Ὁσίου), ὑπάρχει στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ τῆς ἀπάνω ἴσας ἢ ἀκόλουθη ἔντυπη ἀναγραφή: ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΚΚΛ. ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ ΑΘΗΝΑΙ. Πρόκειται, κατὰ πᾶσα πιθανότητα, γιὰ ἐπιστολόχαρτα τοῦ Ἁγίου, ποὺ συνεδέθησαν μὲ ἄλλα φύλλα, προκειμένου νὰ συναποτελέσουν τὸν —πρὸς ἀντιγραφή τῶν ὕμνων— κώδικα. Ἡ περιοδικότητα ἐξάλλου τῆς ἐμφανίσεως τῶν διακριτικῶν τούτων (ἀνὰ ἓν φύλλον) συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀνωτέρω ἀπόψεως.

Τὴν «ἱστορία» τοῦ παρόντος χειρογράφου, εὐρίσκομε μεταξὺ τῶν Κατηχητικῶν, πρὸς τὶς μοναχὲς τῆς Ἱ. Μονῆς Αἰγίνης, ἐπιστολῶν τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου. Συγκεκριμένα, στὴν ἀπὸ 1ης Νοεμβρίου 1905 ἐπιστολὴ του πρὸς τὴ μοναχὴ Κασσιανή, γράφει: «Τοὺς ὕμνους, τὰς ὠδὰς καὶ τοὺς κανόνας θὰ τὰς δώσω εἰς τὴν κ. Ζερβουλάκου νὰ τὰ ἀντιγράψῃ ὅλα καὶ νὰ σᾶς τὰ στείλω. Ἐδεσα ἐπὶ τούτῳ ἐν βιβλίον μὲ τὸ χαρτί τοῦτο εἰς ὀλόκληρον τὸ μέγεθος, ὅπως γραφῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ»²³.

23. Βλ. Γ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 93, Ἐπιστολὴ 34. Πρβλ. τοῦ ἰδίου, Ὁ Ὁσιος Νεκταρίου, σσ. 213-214, Ἐπιστ. 16' καθὼς καὶ Θ. Διονυσιάτου, Ἐπι-

Ἐπίσης, γιὰ τὶς ἰδιόγραφες σελίδες τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου, ποὺ ἔχουν προσαρτηθῆ στὸ τέλος τοῦ χειρογράφου καὶ περιέχουν δύο κανόνες — ἓνα Τριώδιο καὶ ἓνα Τετραώδιο — πρὸς τὴν Κυρία Θεοτόκον, πληροφοροῦμεθα καὶ πάλιν ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ — τῆς 24ης Νοεμβρίου 1906 — τοῦ Ὁσίου: «*Χθὲς ἔδωκα εἰς τὴν Ἑλένην τρεῖς νέους Κανόνας, ἓνα πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν Τριώδιον, καὶ δύο εἰς τὴν Κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον. Ἐνα Τριώδιον καὶ ἓνα Τετραώδιον. Ψάλλονται καὶ κατὰ τὸ Δέσποινα, Δέσποινα Μήτηρ. Ψάλλονται ἐπίσης καὶ οἱ τρεῖς κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὕφος εἰς ἧχον Γ' καὶ βαρὺν καὶ εἰς πλ. δ' κατὰ τὸ προσόμοιον 'Φῶς ἢ τεκοῦσα Θεοτόκε'. Καὶ εἰς ἐμὲ φαίνονται πολὺ ὠραῖοι. Τοὺς ἔκαμα τὴν παρελθούσαν ἑβδομάδα. Εἶχον βαρυνθῆ τὴν ἐπίπονον ἐργασίαν τῆς Λειτουργικῆς... καὶ ἐστράφη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν Ὑμνογραφίαν, ἐξ ἧς οἱ τρεῖς οὗτοι Κανόνες. Τὸν εἰς τὸν Κύριον νὰ τὸν στείλητε εἰς τὴν κυρίαν Ἑλένην νὰ τὸν ἀντιγράψῃ εἰς τοὺς Τριαδικούς. Ἐπίσης καὶ τοὺς ἄλλους δύο εἰς τὸ Θεοδοκάριον»²⁴.*

Οἱ σημειώσεις, ποὺ περιλαμβάνονται στὸ χειρόγραφο, ἀναγράφονται κυρίως στὴ σελίδα 4, ὅπου ἐντὸς κομποῦ σχεδίου — ποὺ εἰκονίζει στεφάνι, κοσμημένο μὲ δάφνες καὶ στολισμένο μὲ κορδέλες — σημειώνεται διὰ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἑλένης Ζερβουλάκου: «*Μνήσθητι Κύριε τῶν δούλων Σου Δήμου Μπαλλοῦς (sic) Μαριόρας (sic) καὶ Αἰκατερίνης*»

Κάτωθεν τοῦ σχεδίου τούτου, καὶ μὲ ἐντονώτερα γράμματα, σημειώνεται: «*Ἀφιεροῦται τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Αἰγίνης 1906*».

Στὴν ἴδια σελίδα, ὑπάρχει — σημειωμένη στὴν κάτω ῥα — ἰδιόχειρος ὑπογραφή τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου: «*Ὁ Μητροπολίτης Πενταπόλεως Νεκτᾶριος*» καὶ κάτωθεν αὐτῆς αὐτόγραφος ἀναγραφή τοῦ

στολές, σ. 76. Ἐπομένως, σύμφωνα μὲ τὴν ἀνωτέρω μαρτυρία, τὸ χρφ. μας ἄρχισε νὰ καταρτίζεται ἀπὸ τὴν Ἑλένη Ζερβουλάκου κατὰ τὸ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1905 καὶ περατώθηκε ὁπωσδήποτε — ἐὰν κρίνωμε ἀπὸ τὸν ὄγκο καὶ τὴν ἔκτασή του — κατὰ τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ ἐπομένου ἔτους, 1906.

24. Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, *Ἐπιστολαί*, σ. 165, Ἐπιστολὴ 79. Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τὴν παραπάνω μαρτυρία, εἰκάζομε ὅτι τὰ πρὸς ἐξέταση τέσσαρα, αὐτόγραφα τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου, φύλλα, προσετέθησαν στὸ σῶμα τοῦ χειρογράφου — ἀντιγράφου τῆς Ζερβουλάκου, κατὰ τὸ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1906, ἀπὸ τὶς μοναχὲς προφανῶς τῆς Αἰγίνης, οἱ ὁποῖες καὶ εἶχαν τὴν κατοχὴ τους τὸ ἐν λόγῳ χρφ. Ἀξιοσημείωτος ἐδῶ ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ τῆς «κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὕφος», ψαλμοδῆσεως τῶν κανόνων τούτων («εἰς ἧχον Γ' καὶ βαρὺν καὶ εἰς πλ. δ' κατὰ τὸ προσόμοιον 'Φῶς ἢ τεκοῦσα Θεοτόκε'»), πρὸς τὴν κατὰ τὸ «Δέσποινα Δέσποινα Μήτηρ» (μέλος — τὸ ὁποῖον πάντως δὲν ἀπαντᾷ στὴν παραδεδομένη ἐκκλ. μελοποιΐα — τονισμένον

ιδίου: «Ἀντεγράφη ὑπὸ τῆς εὐσεβεστάτης Ἑλένης Γεωρ. Ζερβουλάκου».

Παρόμοιες σημειώσεις τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, συναντοῦμε ἐπίσης στίς σσ. 5 καὶ 45, ὅπου ὁ ἴδιος διευκρινίζει: «Ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Πενταπόλεως Νεκταρίου», πάνω ἀπὸ τοὺς τίτλους «Αἱ ἐκδοθεῖσαι ᾠδαὶ» καὶ «Τὰ Ἀνέκδοτα» ἀντίστοιχα· ἀλλὰ καὶ στὴ verso ὄψη τῆς τελευταίας, ἀγραφῆς, σελίδος (σ. θ') τοῦ κώδικος, ὅπου σημειώνει ὀρισμένες ᾠδὲς ὡς ἐξῆς:

ᾠδὴ οδ' Θεοχαρίωτε κόρη
ᾠδὴ πβ' Ψυχὴν κατακαμπτομένην
ᾠδὴ ι' Τὴν Ὑπερένδοξον κόρη
ᾠδὴ ιζ' Δέσποινα πάναγνε
ᾠδὴ ιη' Τὰ ἔθνη δεῦτε νῦν πάντα».

Τέλος, στίς σσ. 117, 121 καὶ 122 ὁ Ὅσιος προσθέτει τὶς παραληφθεῖσες ἐπιγραφὰς τῶν ᾠδῶν ν' — «Εἰς τὴν μεγαλυνομένην ἀπαύστως» — νβ' — «Εἰς τὴν ὑμνουμένην αἰδίως παρθένον» — καὶ νγ' — «Εἰς τὴν προστάτιδα τῶν πιστῶν».

Σημειωτέον, ὅτι οἱ ἀνωτέρω ἐπισημειώσεις τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου χαράσσονται διὰ μελάνης καφετιάς ἀποχρώσεως.

Ὁ ἀριθμὸς ταξινομήσεως τοῦ παρόντος χειρογράφου, στὴ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγ. Τριάδος Αἰγίνης, δηλώνεται ἀρχὴ-ἀρχὴ τοῦ χειρογράφου, στὴ σελίδα 3, ὅπου ἀναγράφεται: «Ἀριθ. εἰσαγ. 152». Τέλος, στὴ σελίδα 5, ὑπάρχει ἡ σφραγίδα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, στρογγυλὴ, φέρουσα στὸ κέντρο εἰκόνα τῆς Ἁγ. Τριάδος καὶ γύρωθεν τὰ ἐξῆς: ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΕΝ ΑΙΓΙΝῃ 1921.

Ἰδιαίτερα σημαντικὲς στὸ χειρόγραφο τοῦτο — ὅπως καὶ στὸ χρφ. Α — εἶναι οἱ ἐπισημειώσεις ἐκεῖνες τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, ποὺ προσδιορίζουν ἢ δίδουν ἰδιαίτερες διευκρινήσεις γιὰ τὸ μέλος τῶν ὕμνων καὶ ᾠδῶν, γνωστοποιώντας μας ἔτσι τὸν τρόπο ψαλμωδῆσεώς τους. Στὴν προκειμένη περίπτωση — πέρα ἀπ' τὴ γνωστὴ μας, ἐκ τοῦ χρφ. Α, ἀναφορὰ στὸ μέλος τῶν Ὑμνων Α' («Δοξάζω σὲ Παρθένε») Β' («Μήτηρ Φωτὸς ἀδύτου») καὶ Γ' («Πανάχραντε Παρθένε») ²⁵ — ἔχομε τοὺς ἀκόλουθους «μελικοὺς προσδιορισμοὺς», γιὰ τὰ κατωτέρω ὕμνογραφήματα τοῦ ὁσίου πατρὸς:

α) Οἱ Ὑμνοι Ζ' («Σὺ βοηθὸς ἁμαρτωλῶν»), Η' («Πανύμνητε

ἀπὸ τὸν Ἁγ. Νεκτάριο. Βλέπε μουσικὴ καταγραφή του ἀπὸ τὸν Κ. Α. Ψάχο στὸ «Μικρὸ Θεστοκάριο») ψαλμῶδηση τῶν ἰδίων κανόνων.

25. Παραπλεύρως τῶν ᾠδῶν τούτων (συγκεκριμένα στίς σσ. 45, 46 καὶ 47 τοῦ χρφ.) ὁ Ἁγ. Νεκτάριος σημειώνει: «ἤχος α'. Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ».

Πανάχραντε) καὶ Θ' («*Ἰλιγγιώσι Σὲ ὑμνεῖν*») ψάλλονται στὸ μέλος τοῦ πλαγίου τοῦ τετάρτου ἤχου, πρὸς τὸν εἰρημὸ «*Τὸν ἐν ὄρει ἁγίῳ δοξασθέντα*»²⁶ καὶ

β) Κατὰ τὴν προσφιλή συνήθεια τοῦ Ἁγίου, νὰ προσδιορίζῃ δηλ. ἀπλῶς τὸν ἤχο στὸν ὁποῖο ἐπιθυμοῦσε νὰ ψάλλωνται τὰ ποιήματά του, παραθέτει στὸ χειρόγραφο μας καὶ τὶς ἀκόλουθες σημειώσεις:

Ὁ Ὑμνος κα' («*Τύπον σῆς ἀγνῆς λοχείας*») ψάλλεται σὲ ἤχο πλάγιο τοῦ δευτέρου²⁷.

Ὁ Ὑμνος κβ' («*Ἡ τὴν Πηγὴν τῆς ἀπαθείας*») ψάλλεται, κατ' ἐπιλογὴν μᾶλλον, σ' ἓναν ἀπ' τοὺς ἤχους πλάγιο τοῦ τετάρτου, πρῶτο καὶ δεύτερο²⁸.

Ὁ Ὑμνος κγ' («*Φορέσας με τὸν ἄνθρωπον*») ψάλλεται ὁμοίως στοὺς ἤχους πρῶτο, δεύτερο καὶ πλάγιο τοῦ τετάρτου²⁹.

Ὁ Ὑμνος ξα' («*Σὲ προστασίαν ἀσφαλῆ κεκτῆμεθα*») ψάλλεται σὲ ἤχο τρίτο³⁰.

Ὁ Ὑμνος ξβ' («*Μαρίαν τὴν Ἄχραντον*») ψάλλεται σὲ ἤχο πρῶτο³¹.

Ὁ Ὑμνος ξγ' («*Ἐφάνης Πύλη νοητῆ*») ψάλλεται σὲ ἤχο τρίτο³².

Τέλος, ὁ ὕμνος ξδ' («*Δέσποινα Δέσποινα μητέρα*») ψάλλεται σὲ ἤχο πρῶτο³³.

Ἀφήσαμε γιὰ τὸ τέλος, τὴν ἐξέταση τῶν Μεγαλυναρίων ποὺ παρατίθενται ἐν κατακλείδι τοῦ παρόντος κώδικος.

Πρόκειται γιὰ ἑννέα ἀνέκδοτα — καθόσο γνωρίζομε — Μεγαλυναρία, καθὼς καὶ ἓνα Στιχηρὸ Προσόμοιο — ἐπίσης ἀνέκδοτο — πρὸς

26. Καὶ πάλιν ὁ Ἅγιος παραπλευρῶς τῶν ἀνωτέρω φθῶν — στίς σσ. 54, 56 καὶ 58 τοῦ χρφ. — σημειώνει: «*ἤχος πλ. δ'. Τὸν ἐν ὄρει ἁγίῳ δοξασθέντα*».

27. Σύμφωνα μὲ σημείωση τοῦ Ἁγίου στὴ σελίδα 149 τοῦ χρφ., κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ὑμνου.

28. Σύμφωνα μὲ σημείωση τοῦ Ἁγίου στὴ σελίδα 151 τοῦ χρφ., κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ὑμνου.

29. Σύμφωνα μὲ σημείωση τοῦ Ἁγίου στὴ σελίδα 152 τοῦ χρφ., κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ὑμνου.

30. Σύμφωνα μὲ σημείωση τοῦ Ἁγίου στὴ σελίδα 212 τοῦ χρφ., κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ὑμνου.

31. Σύμφωνα μὲ σημείωση τοῦ Ἁγίου στὴ σελίδα 214 τοῦ χρφ., κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ὑμνου.

32. Σύμφωνα μὲ σημείωση τοῦ Ἁγίου στὴ σελίδα 215 τοῦ χρφ., κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ὑμνου.

33. Σύμφωνα μὲ σημείωση τοῦ Ἁγίου στὴ σελίδα 217 τοῦ χρφ., κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ὑμνου. (Πρὸβλ. καὶ τὶς διευκρινήσεις γιὰ τοὺς διάφορους ἤχους στοὺς ὁποῖους ψάλλονται οἱ φθῆς τῶν κανόνων γ', δ', ε', στ' καὶ ζ', ἀλλὰ καὶ οἱ Τριψῆδιος καὶ Τετραψῆδιος κανόνες «*πρὸς τὴν Κυρίαν Θεοτόκον*» καθὼς καὶ οἱ Ὑμνοι στ' καὶ ιθ', ὅπως ἀναγράφονται στὴν ἀναλυτικὴ περιγραφή τοῦ χρφ.).

τὸ «Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε νεκρόν», τὰ ὁποῖα καὶ πρωτοδημοσιεύουμε στὴ συνέχεια. Ὅσον ἀφορᾷ στὸ περιεχόμενό τους, παρατηροῦμε ὅτι αὐτὰ κυρίως «δαπανῶνται» σὲ ἱκετευτικὲς ἐπικλήσεις τόσο πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Ὁμοούσιον Τριάδα («Ὡ Τριάς Ἁγία...») ὅσο καὶ πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστόν («Δόξα σοι Χριστέ μου...») καὶ —κυρίως— τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο («Δόξα σοι Παρθένε...», «Μεγαλύνομέν σε Κόρη...», «Πρόσδεξαι δεήσεις ἀμαρτωλῶν...»). Σταδιακά, ἡ ἱκετευτικὴ αὐτὴ ἐπικλήση μετατρέπεται σὲ παράκληση καὶ δέηση γιὰ «ὑγιεῖαν ψυχῆς καὶ σώματος», ἐκλύτρωση «ἐκ κινδύνων, συμφορᾶς, θλίψεως καὶ νόσου» καὶ ἀπαλλαγὴ «ἐκ τῶν μεθοδειῶν τοῦ ἀοράτου ἐχθροῦ» τοῦ Ὁσίου Νεκταρίου, ἰδρυτοῦ τῆς ἐν Αἰγίνῃ Ἱεράς Μονῆς καὶ προστάτου τῶν ἐκεῖ μοναζουσῶν ἀδελφῶν.

Προτοῦ παραθέσουμε τὰ κείμενα τῶν ἐν λόγῳ ὑμνογραφημάτων, πρέπει νὰ σημειώσουμε τὰ ἑξῆς:

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα δὲ μᾶς παρέχεται δυστυχῶς κανένα στοιχεῖο γιὰ τὸν ποιητὴ τους³⁴ ἢ τὸ χρόνο συνθέσεως καὶ καταχωρήσεώς τους στὸν προκείμενο χειρόγραφο κώδικα τοῦ Θεοδοκαρίου. Ἡ μοναδικὴ πληροφορία ποὺ κατέχομε γι' αὐτὰ εἶναι ἡ προφορικὴ παράδοση ποὺ κανοναρχοῦν ἀκόμη καὶ σήμερα οἱ μοναχὲς τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγ. Τριάδος (Ἁγ. Νεκταρίου) Αἰγίνης, κατὰ τὴν ὁποία τὰ ἐν λόγῳ ποιήματα ἐψάλλαν οἱ μοναχὲς —ζῶντος ἀκόμη τοῦ Ἁγίου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κοίμησή του— πρὸς τιμὴν τοῦ «καλοῦ ποιμένου» καὶ ὁδηγοῦ των³⁵.

34. Ὅσον ἀφορᾷ στὸν ποιητὴ τῶν Μεγαλυναρίων τούτων, δύο πιθανὲς ἐκδοχὲς μπορούμε νὰ εικάσουμε: Πρῶτον' ὅτι ποιητὴς αὐτῶν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος Νεκτάριος, ὁ ὁποῖος —καὶ κατ' αἴτησιν μᾶλλον τῶν ἐν Αἰγίνῃ μοναζουσῶν— συνέθεσε τούτα, πρὸς «εὐλογίαν, φωτισμόν, δύναμιν ἐξ ὕψους καὶ ἀφῆσιν πταισμάτων» τῶν πνευματικῶν του τέκνων, ἀναποκρινόμενος κυρίως στὸν διακαὴ τους πόθο: «εὐχαῖς τοῦ Δεσπότη καὶ πατρὸς αὐτῶν, ἀξιωθῶσι τῆς Οὐρανίου Βασιλείας». Ὁ παρακλητικὸς, ἱκετευτικὸς καὶ δεητικὸς χαρακτήρας —καὶ ὄχι ἐγκωμιαστικὸς ἢ διθυραμβικὸς— ποὺ διέπει τὰ ἐν λόγῳ ποιήματα, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀνωτέρω ἀπόψεως, ἡ ὁποία ἐνισχύεται, φρονοῦμε, ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τοῦ Στιχηροῦ Προσομοίου: «πλήρωσον Πανάμωμε τὰς προσδοκίας Αὐτοῦ, ὅπως εἰς αἰῶνα δοξάζει Σοῦ τὸ θεῖον ὄνομα Κόρη καὶ ὑμνολογεῖ τὰ μεγαλεῖά Σοι». Δεύτερον' ὅτι τὰ Μεγαλυνάρια συνέθεσε ἡ τυφλὴ πρώτη ἡγουμένη τῆς Μονῆς Ξένη, γνωστὴ γιὰ τὸ ποιητικὸ της ἄλγαντο (βλ. Ξένης Μοναχῆς, *Ποιήματα ἤτοι Δεήσεις καὶ ἑξομολογήσεις*, Δ' ἔκδοσις, Ἀθήνα, ἄ.χ. Περβλ. Γ. Ματθαϊάκη, *Ὁ Ὁσιος Νεκτάριος*, σσ. 63-64) ὥστε ἐμμέτρως καὶ ἐμμελῶς, οἱ μοναχὲς τῆς Αἰγίνης νὰ δέωνται καὶ νὰ ἀπευθύνουν τὴ διάπτωρον εὐχὴν πρὸς τὴν Παναγίαν Τριάδα: «πλήθυνον τὰ ἔτη τοῦ θεοῦ ἡμῶν προστάτου... καὶ χάριζε ὑγιεῖαν ψυχῆς καὶ σώματος». Πάντως, ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴν ἐκδοχὴ ποὺ θὰ προκρίνωμε, γεγονὸς ἀποτελεῖ ὅτι ἡ Ἑλένη Ζερβουλάκου προσέθεσε τὰ Μεγαλυνάρια στὸ ὑπ' αὐτῆς ποιηθὲν ἀντίγραφον τοῦ «Μεγάλου Θεοδοκαρίου», γιὰ εὐρύτερη καὶ εὐχερέστερη χρῆσιν τους, κατὰ τίς κοινὲς ἢ καὶ κατὰ μόνας προσευχὰς τῶν μοναχῶν τοῦ Παρθενῶνος τῆς Αἰγίνης.

35. Μέχρι καὶ σήμερα ψάλλεται στὴν Ἱ. Μονὴ τὸ Μεγαλυνάριο «Ὡ Τριάς Ἁγία...», τὸ ὁποῖο ἐκλαμβάνει πλέον τὴ μορφή ἱκεσίας γιὰ τὰ «πολλὰ ἔτη» τοῦ ἐκαστο-

ΜΕΓΑΛΥΝΑΡΙΑ

Δόξα Σοι Χριστέ μου Υἱὲ Θεοῦ
Μόνε Εὐεργέτα τῶν ἀνθρώπων καὶ λυτρωτά,
ὅτι ἐλυτρώσω ἡμᾶς ἐκ τῆς προσκαίρου
τοῦ κόσμου προσπαθείας καὶ ματαιότητος.

5. Δόξα Σοι Παρθένε Μήτηρ Θεοῦ
δόξα τῶν Ἀγγέλων καὶ Ἁγίων ἢ χαρμονῆ³⁶.
μεγαλύνομέν Σε ὑμνοῦντες τὸν Υἱόν Σου
τὸν Ἐνα τῆς Τριάδος Θεὸν καὶ Ἄνθρωπον.

Μεγαλύνομέν Σε Κόρη Σεμνή
10. καὶ Σὲ προσκυνοῦμεν Ὑπεράγαθε Μαριάμ,
Σοὶ εὐχαριστοῦμεν Πανύμνητε Παρθένε
διὰ τὴν προστασίαν καὶ τὰ ἐλέη Σου.

Πρόσδεξαι δεήσεις ἁμαρτωλῶν
καὶ μὴ ἀπορρίψῃς Θεοτόκε τὰς προσευχὰς
15. τῶν ἐπικαλουμένων³⁷ τὸ θεῖον Ὄνομά Σου
πλήρωσον τὰς αἰτήσεις Ἄχραντε Δέσποινα.

Ὡ Τριάς Ἁγία προσκυνητῆ
Πάτερ λόγε Πνεῦμα Ἀδιαίρετε καὶ Σεπτῆ
πλήθυνον τὰ ἔτη τοῦ θεοῦ ἡμῶν προστάτου
20. ἵνα ὑμνολογῶμεν αἰεὶ τὸ κράτος Σου.

Τὸν Καλὸν Ποιμένα καὶ Ἰδρυτὴν³⁸
τῆς Μονῆς³⁹ Σου ταύτης Ζωοδόχε θεία Πηγῆ,
φύλαττε καὶ σκέπε νυκτὶ τε καὶ ἡμέρα
καὶ χάριζε ὑγιεῖαν ψυχῆς καὶ σώματος.

25. Ρῦσαι ἐκ κινδύνων καὶ πειρασμῶν
θλίψεως καὶ νόσου πάσης βλάβης καὶ συμφορᾶς
τὸν Καλὸν Ποιμένα ἡμῶν Παρθενομήτορ

τε οἰκείου Ἱεράρχου. (Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, τρέπεται τό: «τοῦ θεοῦ ἡμῶν προστάτου», σέ: «τοῦ θεοῦ ποιμενάρχου»· ἀλλὰ καὶ τό: «ἵνα ὑμνολογῶμεν αἰεὶ τὸ κράτος Σου», σέ: «ἵνα αἰεὶ γεραίρῃ τὸ θεῖον κράτος Σου»).

36. Τῶν Ἀγγέλων καὶ Ἁγίων ἢ χαρμονῆ: τ' ὄνομά σου μέγα καὶ θαυμαστὸν p.c. del., τῶν Ἀγγέλων καὶ Ἁγίων ἢ χαρμονῆ corr. superscr.

37. Ἐπικαλουμένων: παρακαλούντων p.c., ἐπικαλουμένων corr.

38. Ἰδρυτὴν: Ὁδηγὸν p.c. del., Ἰδρυτὴν corr. superscr.

39. Μονῆς: ποιμνῆς p.c. del., Μονῆς corr. superscr.

καὶ πρέσβευε ἀπαύστως ὑπὲρ τῆς ποιμνῆς Σου.

Φύλαττε καὶ σκέπε Χριστὲ Σωτήρ
30. τῆς ποιμνῆς Σου ταύτης τὸν Προστάτην καὶ ὀδη-
γὸν
ἐκ τοῦ ἀοράτου ἐχθροῦ τὰς μεθοδείας
λιταῖς τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων Σου.

Εὐχαῖς τοῦ Δεσπότου Πατρὸς ἡμῶν
δώρησαι Σωτήρ μου εὐλογίαν καὶ φωτισμόν,
35. δύναμιν ἐξ ὕψους καὶ ἄφεσιν πταισμάτων
ὅπως ἀξιωθῶμεν⁴⁰ τῆς Βασιλείας Σου.

[ΣΤΙΧΗΡΟΝ ΠΡΟΣΟΜΟΙΟΝ]

[Πρὸς τό:] Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σὲ νεκρὸν
Ἦχος β'.

Σκέπε διαφύλαττε Ἄγνη
τὸν Ἀρχιερέα καὶ Μύστην τοῦ Σοῦ Υἱοῦ καὶ
Θεοῦ
ἄτρωτον ἀήττητον⁴¹ καὶ ἀκατάκριτον
40. μὴ παρίδης Πανύμνητε ἡμῶν τὰς δεήσεις
πλήρωσον Πανάμωμε τὰς προσδοκίας Αὐτοῦ
ὅπως εἰς αἰῶνα⁴² δοξάζει
Σοῦ τὸ θεῖον Ὄνομα Κόρη
καὶ ὑμνολογεῖ τὰ μεγαλεῖα Σου.

* * *

Ὡς κατακλείδα τῆς παρουσίας ἀνακοινώσεως, θὰ θέλαμε νὰ ση-
μειώσωμε μιὰ σημαντικώτατη, κατὰ τὴν ἄποψή μας, ἀκροτελεύτια πα-
ρατήρηση.

Τὰ Ὑμνογραφήματα τοῦ Ὁσίου Πατρὸς, εἶναι — καὶ τοῦτο φρο-
νοῦμε πρέπει ιδιαίτερα νὰ τονισθῇ — ὁμοούσια βλαστήματα τῆς ἱερῆς
τέχνης ποὺ ὑπηρετήσαν καὶ ἀνέδειξαν κορυφαῖοι σκαπανεῖς τοῦ
ὕμνογραφικοῦ λόγου ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης, ὁ Στουδίτης Θεόδω-
ρος, ὁ Γραπτὸς Θεοφάνης, ὁ Ἰωσήφ καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ὡς ἐπὶ τὸ

40. ἀξιωθῶμεν: ex corr.

41. ἀήττητον: ἀνύητον p.c. del, ἀήττητον corr. s.l.

42. αἰῶνα: αἰῶνας p.c., αἰῶνα [s del] a.c.

πολύ εκπληγάζουν, έκπορεύονται και ούδόλως άφίστανται τών υπερόχων ύμνων που άπαρτίζουν την ιερή βίβλο τής όκτωήχου, ή όποία και άποτελεί τή «ραχοκοκαλλιά» τών καθ' ήμέραν Άκολουθιών τής Όρθοδόξου Λατρείας.

Και βέβαια, τούτη ή διαπίστωση δέν άποτελεί προσωπική «καινοφανή θέση»· ίδου τί σημειώνει ό ίδιος ό Άγιος, σέ έπιστολή του, κατά την άναγγελία τής περατώσεως του Θεοτοκαρίου: «*Επειδή ό λόγος περι τής Χάριτος τής Κυρίας Θεοτόκου άναγγέλω ύμιν εύχαρίστως, ότι ή Κυρία Θεοτόκος με ήξίωσε να φέρω εις πέρας την βουλήν την όποίαν έπεθύμουν, ήτοι να έντείνω εις μέτρα τής αρχαίας Έλληνικής ποιήσεως τά Θεοτοκία όλα όσα έχει ή Παρακλητική και τούς Κανόνας τής Κυρίας Θεοτόκου. Η βουλή αύτη σήμεραν άκριβώς [31 Όκτωβρίου 1905] την ένάτην ώραν έγένετο τέλειον έργον. Άπαντα τά Θεοτοκία και οι Κανόνες τής Θεοτόκου έγένετο έμμετροι.*

Όθεν γνωρίζω ύμιν, ότι έγραφα 103 ώδας, 30 ύμνους και 11 Κανόνας. Τά πάντα άνέρχονται εις 5.000 στίχους. Μοι φαίνονται ώραιοι και κατανυκτικοί και αισθάνομαι μίαν εύχαρίστησιν ού μόνον εκ τής συγγραφής, αλλά και εκ τής σκέψεως του ότι αι εύσεβείς ψυχαι θα εύρίσκωσι πνευματικήν εύφροσύνην δια την εύχαρίστησιν ταύτην, ήν ή Κυρία Θεοτόκος με ήξίωσε να λάβω. Σας παρακαλώ να ψάλλητε μίαν εύχαριστήριον ώδήν εις την Κυρίαν Θεοτόκον και μία παρακλήσιν όπως με ένισχύη εις όμοια έργα και φέρω ταύτα εις αίσιον πέρας»⁴³.

43. Βλ. Τ. Μαθθαιάκη, *Επιστολαί*, σ. 91, Έπιστολή 33. Πρβλ. Τ. Μαθθαιάκη, *Ό Όσιος Νεκτάριος*, σ. 212, Έπιστ. 15' καθώς και Θ. Διονυσιάτου, *Επιστολές*, σσ. 71-72 και 17-19. Όπως ό ίδιος ό Άγιος αφήνει να έννοηθή στήν κατακλειδα τής περικοπής, που παραπάνω παραθέσαμε, την ίδια τακτική έτήρησε και για τά υπόλοιπα ύμνογραφικά του έργα: «*Ηδη προτίθημι να συντάξω όσους δυνηθώ ύμνους και ώδας εις τόν έν Τριάδι Θεόν, τόν Πατέρα, τόν Υιόν και τό Άγιον Πνεύμα*», γράφει στήν ίδια έπιστολή (Βλ. Τ. Μαθθαιάκη, *Επιστολαί*, σ. 91, Έπιστολή 33. Πρβλ. Τ. Μαθθαιάκη, *Ό Όσιος Νεκτάριος*, σ. 212, Έπιστ. 15' καθώς και Θ. Διονυσιάτου, *Επιστολές*, σσ. 71-72) πρόθεση, την όποίαν έπεράτωσε την 13η Μαρτίου του έτους 1907, εάν κρίνωμε απ' όσα σημειώνει σέ έπιστολή του: «*Τούς κανόνας τής Παρακλητικής, τούς Άναστασίμους, τούς Σταυρωσίμους και τούς Κατανυκτικούς, τούς έντέπεινα εις μέτρα και έγιναν ώραιοι, έν πολλοίς έγέγοντο άγνωριστοι... εις έμε πολν άρέσουν, όταν τούς ψάλλω*». (Βλ. Τ. Μαθθαιάκη, *Επιστολαί*, σ. 195, Έπιστολή 99. Πρβλ. Τ. Μαθθαιάκη, *Ό Όσιος Νεκτάριος*, σ. 233, Έπιστ. 26' καθώς και Θ. Διονυσιάτου, *Επιστολές*, σ. 126).

Παρόμοια —πλήρη εύφροσύνης— άναγγελία, άπευθύνει προς τίς μοναχές ό Όσιος, κατά την άλοπεράτωση —την 10η Μαρτίου του 1906— έτέρου ύμνογραφικού του πονήματος, του Ψαλτηρίου: «*Ταύτην την στιγμήν [Παρασκευή ώρα 8 1/2 π.μ.] Θεού*

Ἵπὸ τὸ πρῶμα τοῦτο, πρέπει ἐνδεχομένως νὰ κατανοήσωμε καὶ τὴν ἀκόλουθη ῥήση τοῦ Ἀγίου: «... δύνασθε νὰ ἀναγινώσκητε ἐξ αὐτοῦ [Θεοτοκαρίου] ἀντὶ ἐτέρου ἀναγνώσματος ἢ κανόνος, διότι φέρουσι κατάνυξιν καὶ διότι αἱ πρὸς τὴν Κυρίαν Θεοτόκον παρακλήσεις ἔχουσι τι τὸ ὁποῖον δὲν ἔχουσιν οἱ κανόνες τῶν Ἀγίων, οἵτινες δὲν εἶναι προσευχή, ἀλλ' ἐπαινος τοῦ ἁγίου, δυνάμεθα δὲ νὰ περιορισθῶμεν εἰς ὀλιγωτέρους ἐπαινοὺς. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν Κανόνων τῶν Ἀγίων καὶ τῶν Μηναίων καὶ τῆς Παρακλητικῆς δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖοι, δύνασθε ἀντ' αὐτῶν ν' ἀναγινώσκητε ἓνα Κανόνα τῆς Κυρίας Θεοτόκου ἐκ τοῦ Μεγάλου Θεοτοκαρίου τοῦ χειρογράφου τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς στείλω⁴⁴. Θέλω οἱ λόγοι νὰ ὁμιλῶσιν εἰς τὴν καρδίαν σας. Θέλω νὰ μὴ ἐκτελήτε τύπον προσευχῆς, ἀλλὰ λατρείαν· διότι ἡ καρδία ἐκ τῆς λατρείας ἱκανοποιεῖται καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν τύπων· οὐχὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὅλων τῶν Κανόνων, οἵτινες ἐγράφησαν διὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῶν Ἀγίων, ἀλλ' ἐκ τοῦ ποιοῦ τῆς προσευχῆς. Ἐπιθυμῶ νὰ μὲ ἐννοῆτε τί λέγω»⁴⁵.

Σαφῶς ἡ παραπάνω νοθεσία, δὲν ἀποτελεῖ προτροπὴ γιὰ ἀπομάκρυνση ἀπ' τὴν καθεστηκυῖα λατρευτικὴ παράδοση τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλλον «μεθοδεῖα διακριτικὴ» πνευματικοῦ ἀνδρός, ὥστε νὰ μὴ ἐκτελήται «τύπος προσευχῆς ἀλλὰ λατρεία» καὶ οἱ λόγοι νὰ «ὁμιλῶσιν εἰς τὰς καρδίας» τῶν πιστῶν.

Ἵσως πρέπει ἐδῶ ν' ἀνιχνεύσωμε τὴν ποιμαντικὴ ἀνάγκη τοῦ Ἀγίου —σὲ συνάρτηση πάντοτε μὲ τὶς συνθῆκες τῆς ἐποχῆς, τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο τοῦ ποιμνίου καὶ τὴν ὅλη περιρρέουσα κοινωνικοθησκευτικὴ ἀτμόσφαιρα— νὰ «μεταπλάση» καὶ «ἀναμορφώση» τοὺς ὕμνους τῆς Παρακλητικῆς, ὥστε ὁ ὕμνογραφικὸς λόγος νὰ καταστήσῃ: «ζῶν καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ

συνεργήσαντος ἐτελείωσα τὸ Ψαλτήριον. Ἀπαντας τοὺς ψαλμοὺς αὐτοῦ ἐνέτεινον εἰς μέτρα ἀρχαῖα, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τὸ ὁποῖον σᾶς ἔστειλα, μετὰ βραχέων ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων... Ἐγὼ τοῦ λοιποῦ, ὅταν σὺν Θεῷ Ἀγίῳ τῷ καταξιώσαντί με καὶ φωτίσαντί με νὰ ἐντείνω εἰς μέτρα ἀρχαῖα τὸ δυσκολώτατον τοῦτο βιβλίον καὶ νὰ ἐρμηνεύσω καὶ καταστήσω κατανοητὸν καὶ τερπνὸν ἀνάγνωσμα, ὅταν λέγω τὸ ἐκτυπῶσω, θὰ τὸ ἔχω ἐγκόλπῳ μου καὶ θὰ τὸ φέρω ἐπάνω μου ὅπου ἂν πορευθῶ. Μὲ αὐτὸ θὰ αἰνῶ καὶ θὰ ὕμνω καὶ θὰ εὐλογῶ τὸν Θεόν». (βλ. Γ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 131, Ἐπιστολὴ 54).

44. Πρόκειται γιὰ τὸ χρφ. Β πὸν παρουσιάσαμε στὴν παρούσα μελέτη, ὅπως ἦδη σημειώσαμε στὴν οἰκεία θέση.

45. βλ. Γ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σσ. 93-94, Ἐπιστολὴ 34. Πρβλ. Γ. Ματθαϊάκη, Ὁ Ὅσιος Νεκτάριος, σ. 214, Ἐπιστ. 16· καθὼς καὶ Θ. Διονυσιάτου, Ἐπιστολές, σ. 77 καὶ 17-19.

διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρμών τε καὶ μυελῶν»⁴⁶.

Συνοψίζοντας, θὰ λέγαμε ὅτι ἡ ἰδιαιτερότητα ποῦ ἐκλαμβάνουν τὰ ὕμνογραφήματα τοῦ Ὁσίου Νεκταρίου, συνίσταται στὰ ἐξῆς:

Πρῶτον' ἀποτελοῦν «μεγαλοφωνώτατες κραυγές» ἐνὸς ἀγωνιῶντος ἱεράρχου, ποῦ μαρτυροῦν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὶς ἀπόπειρες προσεγγίσεως καὶ κατανοήσεως τῶν λατρευτικῶν ἀναγκῶν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὶς προσπάθειες γιὰ μετάδοση καὶ ἐνστάλαξη στὶς ψυχές καὶ τῶν ἀπλοϊκότερων ἀκόμη πιστῶν⁴⁷, τοῦ γνησίου ὀρθόδοξου φρονήματος.

Ὁ ἴδιος, ἐξάλλου, διαζωγραφεῖ ἐντονώτατα τὴν ἀνύστακτο ποιμαντικὴ του ἀγωνία:

«Προχθές τὴν ἑορτὴν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ἐγένετο ἀγρυπνία εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τὸν ἐπικαλούμενον τῆς Καπνικαρέας. Ἡ συρροὴ τοῦ κόσμου ἦτο ἕκτακτος· ἔψαλλον εἰς ἧχον πλάγιον α' τὴν φῶδὴν τὴν ἔχουσαν κατ' ἀλφάβητον τὴν ἀκροστοιχίδα

46. Ἐβρ. 4, 12.

47. Σαφῶς ὑπάρχει κάποια «νοηματικὴ διαβάθμιση» μεταξὺ τῶν ὕμνων καὶ τῶν φῶδῶν τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ἀφήνει νὰ ἐννοηθῆ: «Σὰς στέλλω ἐγκλείστας ἕνα ὕμνον. Πιστεύω νὰ σὰς εὐχαριστήσῃ. Μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν σὰς μένει καιρὸς νὰ τοὺς διαβάξετε· ὅτι τέρπεσθε εἰς ὑψηλότερα ἀναγνώσματα καὶ διὰ τοῦτο δὲν μὲ πληροφοροεῖ ἡ καρδιά μου νὰ στέλλω φῶδας». (Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 81, Ἐπιστολὴ 26. Πρβλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ὁ Ὁσιος Νεκτάριος, σσ. 209-210, Ἐπιστ. 12' καθὼς καὶ Θ. Διονυσιάτου, Ἐπιστολές, σ. 65). Γεγονὸς ἀποτελεῖ ἐπίσης, ὅτι τὰ ποιήματά του ἀπευθύνοντο κάθε φορὰ – ἀνάλογα μὲ τὸ περιεχόμενό τους – σὲ ὀρισμένες κατηγορίες ἀνθρώπων: «Σήμερον σὰς στέλλω ἕνα Παρακλητικὸν Κανόνα πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ Ἀειπάρθενον Μαρίαν ἐξ 24 τροπαρίων ἐμμέτρων, ἧτοι ἐξ εἰκοσιτεσσάρων οἰκῶν, τὸν ὁποῖον συντάξα, ὅπως ἐκφράσω τὸ συναίσθημά μου καὶ τὸ φρόνημά μου. Φρονῶ, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις του θὰ συγκινήσῃ τὰς εὐσεβεῖς καρδίας σας, καίτοι αὐτὸς ὁ κανὼν πρέπει νὰ ἀναγινώσκηται καὶ νὰ ψάλληται ὑπὸ ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν καὶ οὐχὶ παρθένων, ἀλλ' ἐπειδὴ τοιοῦτον μοὶ τὸν ὑπηγόρευσε ἡ καρδιά μου, δὲν ἠδυνάμην δὲ νὰ γράψω κατάλληλον δι' ὑμᾶς, πέμπω ὑμῖν τοῦτον πρὸς ἐνθύμιον». (Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 34, Ἐπιστολὴ 5). Πολλὲς φορὲς δέ, προκειμένου νὰ ἀντιμετωπίσῃ κάποιο πνευματικὸ ζήτημα, ἔστειλε – ἀντὶ ἄλλης νοουθεσίας – πρὸς τὰ πνευματικά του τέκνα, ποιήματα ποῦ περιεῖχαν τὴν ἀνάλογη γιὰ τὸ ἐκάστοτε πρόβλημά τους, πατρικὴ διδασκαλία: «Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς σου πέμπτω σοὶ τὸ πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον Γοργοεπήκοον ποίημά μου, ὅπερ ἀναγινώσκουσα ἀνύψου τὸν νοῦν σου καὶ τὴν καρδίαν σου πρὸς τὴν φιλεῦσπλαγγχρον Μητέρα τοῦ Κυρίου καὶ τεύξῃ τῆς ταχείας Αὐτῆς βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως». (Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 69, Ἐπιστολὴ 19. Πρβλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ὁ Ὁσιος Νεκτάριος, σ. 205, Ἐπιστ. 10' καθὼς καὶ Θ. Διονυσιάτου, Ἐπιστολές, σ. 55).

(sic) Ἔσπιλε ἀμόλυντε ἀγνή Παρθένε' εἰς τὸ τέλος τῆς λιπῆς. Ἐμαθον δ' ὅτι οἱ πάντες ἠὲ χαριστήθησαν»⁴⁸... «Προτίθεται, νὰ τυπώσω ὄλους τοὺς ὕμνους... ὅπως διαδοθῆ καὶ ὑμνῆται ἡ Κυρία Θεοτόκος ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν»⁴⁹... «Καὶ αἰσθάνομαι μίαν εὐχαρίστησιν οὐ μόνον ἐκ τῆς συγγραφῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς σκέψεως τοῦ ὅτι αἱ εὐσεβεῖς ψυχαὶ θὰ εὐρίσκωσι πνευματικὴν εὐφροσύνην διὰ τὴν εὐχαρίστησιν ταύτην, ἣν ἡ Κυρία Θεοτόκος μὲ ἠξίωσε νὰ λάβω»⁵⁰.

Δεύτερον ἐκπληρώνουν καὶ ἱκανοποιοῦν καὶ προσωπικὴ «ἀνάγκη» τοῦ Ἁγίου —τὴν ὁποία ὑποδαύλιζε συνεχῶς «ὁ πόθος τῆς ἀναμνήσεως τῆς Κυρίας Θεοτόκου»⁵¹ —ἐμμέτρως —καὶ μάλιστα κατὰ τὰ μέτρα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ποιήσεως— κατὰ τὸ «δοθὲν ἄνωθεν» ποιητικὸν αὐτοῦ τάλαντον, νὰ τραπῆ «πρὸς αἴνεσιν καὶ ἀνύμνησιν τῆς Παναγίας Μητρὸς τοῦ Κυρίου, τῆς Γοργοεπηκόου καὶ ταχείας εἰς ἀντίληψιν... καὶ πρὸς ἔκφρασιν τῆς Ἀπειρου πρὸς Αὐτὴν εὐγνωμοσύνης, διὰ τὰς πολλὰς —ὅπως σημειώνει— πρὸς ἐμὲ Αὐτῆς εὐεργεσίας, ἃς παραπήλαυσα»⁵².

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἔμμετρη ἐπίκληση τοῦ Ὁσίου πρὸς τὴν Θεοτόκο, ποὺ ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καὶ «αἰτιολόγησι» τῆς ὑμνογραφικῆς του δραστηριότητος:

Ἐποδέξαι τοὺς ἀσθενεῖς ἡμῶν ὕμνους, Παρθενομῆτορ,
διὰ τὸν πόθον τοῦ ὑμνεῖν, Παρθένε, τὴν Χάριν
Σου,
καὶ πρὸς ἔκφρασιν τῆς πρὸς Σε εὐλαβείας»⁵³.

48. Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 34, Ἐπιστολὴ 5.

49. Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 50, Ἐπιστολὴ 10. Πρβλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ὁ Ὁσιος Νεκτάριος, σ. 198, Ἐπιστ. 4' καθὼς καὶ Θ. Διονυσιάτου, Ἐπιστολές, σ. 36.

50. Βλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ἐπιστολαί, σ. 91, Ἐπιστολὴ 33. Πρβλ. Τ. Ματθαϊάκη, Ὁ Ὁσιος Νεκτάριος, σ. 212, Ἐπιστ. 15' καθὼς καὶ Θ. Διονυσιάτου, Ἐπιστολές, σ. 72.

51. Βλ. Θεοτοκάριον Β, σ. 3 — «Τοῖς ἐντενυξομένοις».

52. Αὐτόθι. Πρβλ. καὶ Θ. Διονυσιάτου, Ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ὁ Θαυματουργός. Β' ἔκδοσις, Ἀθῆναι 1992, σσ. 157-158.

53. Βλ. Θεοτοκάριον Β, σ. 249.

Πρὸς ἐπίρρωση ἀλλὰ καὶ πληρεστέρα κατάληψη τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων, παραθέτομε στὴ συνέχεια ὀκτὼ ὕμνογραφήματα ἀπὸ τοῦ Θεοδοκάρου τοῦ Ἁγ. Νεκταρίου, σὲ παράλληλη διάταξη μὲ ὀκτὼ ἀντίστοιχα τροπάρια τῆς Παρακλητικῆς (ἓνα κατ' ἦχον), ὥστε, μὲ τὸν πλέον παραστατικὸν τρόπο, νὰ πληροφορηθοῦμε περὶ τῆς προελεύσεώς των, καὶ τῆς πηγῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἡγιασμένου καὶ θαυματουργοῦ ἱεράρχου:

**ΥΜΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ
ΑΓ. ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ**

*Τύπον σῆς ἀγνῆς λοχείας
βάτος ἢ πυρπολουμένη
ἔδειξε, παρθενομήτορ, ἢ μὴ κα-
ταφλεγόμενη.*

*Τὸ γὰρ θεῖον πῦρ δροσίζον
ἐνοσηνώσαν Σοι, Παρθένε,
καθηγιάσέν Σε, θρόνε ἐμφυχε
ἡγιασμένε⁵⁴.*

*Οὐσίας θείας κοινωνοὶ γεγόνα-
μεν
τῇ Σῇ κηῖσει, Δέσποινα πανά-
χραντε,
Θεὸν γὰρ ἡμῖν ἔτεκες Θεάν-
θρωπον,
διὸ καὶ κατὰ χρέος Σε γεραίρο-
μεν⁵⁶.*

*Σῶν ἐφυμνίων κόρος οὐ προσ-
γίγνεται
πιστοῖς τοῖς εὐαγέσι, κόρη, πάν-
σεμνε,
τὸν πόθον πόθος ἄλλος διαδέ-
χεται*

**ΤΡΟΠΑΡΙΑ ΤΗΣ
ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΗΣ**

*Τύπον τῆς ἀγνῆς λοχείας σου,
πυρπολουμένη βάτος,
ἔδειξε ἀφλεκτος⁵⁵*

*καὶ νῦν καθ' ἡμῶν, τῶν πειρα-
σμῶν ἀγριαίνουσαν,
κατασβέσαι αἰτοῦμεν τὴν κάμι-
νον,
ἵνα σὲ Θεοτόκε, ἀκαταπαύστως
μεγαλύνωμεν⁵⁵.*

*Θείας γεγόναμεν κοινωνοὶ φύ-
σεως
διὰ σοῦ Ἀειπάρθενε⁵⁶*

*Θεὸν γὰρ ἡμῖν σεσαρκωμένον
ἔτεκες⁵⁷
διὸ κατὰ χρέος σε, πάντες εὐ-
σεβῶς μεγαλύνωμεν⁵⁷.*

*Κόρος τῶν σῶν ἐφυμνίων Παρ-
θένε,
τοῖς εὐαγέσι πιστοῖς, ὅλως οὐ
προσγίγνεται⁵⁷
πόθῳ γὰρ πόθον ἀεὶ θεῖον, καὶ
πνευματικὸν προσλαμβάνον-
τες,*

54. Βλ. Θεοδοκάρου Β, σσ. 131-132, ὕμνος ξη'.

55. Εἰρμὸς τῆς Θ' ᾠδῆς, τοῦ κανόνος τοῦ Ὁρθοῦ τῆς Κυριακῆς, τοῦ Α' ἤχου.

56. Βλ. Θεοδοκάρου Β, σ. 138, ὕμνος σγ'.

57. Δοξαστικὸν Θεοτοκίον, τῆς Α' Στιχολογίας τῶν Ἀποστολικῶν Καθισμάτων τοῦ Ὁρθοῦ τῆς Πέμπτης, τοῦ Β' ἤχου.

πρὸς αἰνεσίην σου μῆτερ, Λόγου
ἄλοχε⁵⁸.

Ὁ Θεοπάτωρ περὶ Σοῦ προφή-
της, Δέσποινα, Δαβὶδ
μελωδικῶς ἐν πνεύματι ἀγνῆ
προανεφώνησε
τῷ μεγαλειά Σοι Θεῷ τὰ θαυ-
μαστὰ ποιήσαντι
παρέστη ἡ Βασίλισσα ἐκ δεξιῶν
Σου ἔμελψε
ἐν κροσσωτοῖς ἱματισμῶ πεποι-
κιμένῳ καὶ λαμπρῷ
καὶ γὰρ Μητέρα τῆς ζωῆς πρό-
ξενόν Σε ἀνέδειξεν
ὁ εὐδοκήσας ὡς Θεὸς ἀπάτωρ
προελθεῖν ἐκ Σοῦ,
ἐν ἀναπλάσῃ τὴν αὐτοῦ εἰκόνα
ἦν διέπλασε
φθαρεῖσαν δὲ τοῖς πάθεσιν ἀ-
χρειωθεῖσαν ὄλην δὲ
καὶ τὸ πλανώμενον εὐρῶν πρό-
βατον ὀρειάλωτον
ᾧμοις αὐτοῦ ἀναλαβὼν ἀγάγῃ
τῷ Θεῷ Πατρὶ
καὶ τῷ θελήματι αὐτοῦ ταῖς οὐ-
ρανῶν δυνάμεσι
συνάψῃ τὸ ἀνθρώπινον τὸ ἐκπε-
σὸν τῆς χάριτος
καὶ σῶσῃ ἀπὸ τῆς φθορᾶς καὶ
τῆς δουλείας τοῦ ἔχθρου
ὡς πλούσιος ἐν οἰκιρμοῖς καὶ
πολυεὐσπλαγχνος Θεός⁶⁰.

ὡς μητέρα Θεοῦ μεγαλύνου-
σιν⁵⁹.

Ὁ διὰ σὲ Θεοπάτωρ Προφήτης
Δαυὶδ,
μελωδικῶς περὶ σοῦ προανεφώ-
νησε,
τῷ μεγαλειά σοι ποιήσαντι

Παρέστη ἡ Βασίλισσα ἐκ δε-
ξιῶν σου.

Σὲ γὰρ μητέρα πρόξενον ζωῆς
ἀνέδειξεν,
ὁ ἀπάτωρ ἐκ σοῦ ἐνανθρωπήσαι
εὐδοκήσας Θεός,
ἵνα τὴν ἑαυτοῦ ἀναπλάσῃ εἰκό-
να,
φθαρεῖσαν τοῖς πάθεσι,

καὶ τὸ πλανηθὲν ὀρειάλωτον εὐ-
ρῶν, πρόβατον
τοῖς ᾧμοις ἀναλαβὼν, τῷ Πατρὶ
πρασάγῃ
καὶ τῷ ἰδίῳ θελήματι, ταῖς οὐ-
ρανίαις συνάψῃ Δυνάμεσι,

καὶ σῶσῃ Θεοτόκε τὸν κόσμον,

Χριστὸς ὁ ἔχων, τὸ μέγα καὶ
πλούσιον ἔλεος⁶¹.

58. Βλ. Θεοτοκάριον Β, σ. 144, ὕμνος ος'.

59. Πρῶτο τροπάριο, τῆς Θ' ᾠδῆς τοῦ κανόνος τοῦ ὁρθρου τῆς Κυριακῆς, τοῦ Γ' ἤχου.

60. Βλ. Θεοτοκάριον Β, σσ. 68-69, ὕμνος κβ'.

61. Δοξασιτικὸν Θεοτοκίον, τοῦ Σαββάτου ἑσπέρας, τοῦ Δ' ἤχου.

Ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ νύμφης
τῆς ἀπειρογάμου
διεγράφη πάλαι κόρης ἀκηρά-
του ἢ εἰκῶν·
ἐκεῖ γὰρ ἦν διαιρέτης τῶν ὑδά-
των Μωϋσῆς
ἐνθάδ' ἔστιν ὑπηρετής μυστη-
ρίου Γαβριήλ.
Τότε τὸν βυθὸν θαλάσσης διε-
πέξευσ' Ἰσραήλ
νῦν δὲ τὸν Χριστὸν ἀσπόρως
τέτοκεν ἡ Μαριάμ,
Θάλασσα ἄβατος μένει παρο-
δεύσαντ' Ἰσραήλ,
ἄφθορος ἢ κόρη πέλει τέξασα
Ἐμμανουήλ⁶².

Τίς ὦ Παρθένε Πάναγνε, πι-
στός μὴ μακαρίση Σε;
Τίς δὲ μὴ ἀννυμήσει σου τὸν
τόκον τὸν ἀλόχευτον;
ὁ γὰρ ἀχρόνως ἐκ Πατρὸς λάμ-
ψας Υἱὸς μονογενῆς
ὁ αὐτὸς ἄχραντε ἐκ Σοῦ, προήλ-
θεν ἐνσωματωθεῖς.

Φύσει Θεὸς ὢν δι' ἡμᾶς καὶ ἄν-
θρωπος ἐγένετο
οὐκ εἰς δυάδα, ἄχραντε προσώ-
πων ἦν τεμνόμενος,
ἀλλ' ἐν δυάδι φύσεων ἀτρέπτως
γνωριζόμενος.
Αὐτὸν, σεμνή, ἰκέτευε σωθῆναι
τὰς ψυχὰς ἡμῶν⁶⁴.

Ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ τῆς ἀ-
πειρογάμου Νύμφης
εἰκῶν διεγράφη ποτέ.

Ἐκεῖ Μωϋσῆς διαιρέτης τοῦ ὕ-
δατος,
ἐνθάδε Γαβριήλ ὑπηρετής τοῦ
θαύματος·
τότε τὸν βυθὸν ἐπέξευσεν ἀβρό-
χως Ἰσραήλ,
νῦν δὲ τὸν Χριστὸν ἐγέννησεν
ἀσπόρως ἡ Παρθένος·
ἢ θάλασσα μετὰ τὴν πάροδον
τοῦ Ἰσραήλ, ἐμεινεν ἄβατος·
ἢ ἄμεμπτος μετὰ τὴν κύησιν τοῦ
Ἐμμανουήλ, ἐμεινεν ἀφθο-
ρος.
Ὁ ὢν καὶ προῶν, καὶ φανεῖς
ὡς ἄνθρωπος, Θεὸς
ἐλέησον ἡμᾶς⁶³.

Τίς μὴ μακαρίσει σε, Παναγία
Παρθένε;
τίς μὴ ἀννυμήσει σου τὸν ἀλό-
χευτον τόκον;
ὁ γὰρ ἀχρόνως ἐκ Πατρὸς ἐκ-
λάμπας Υἱὸς μονογενῆς,
ὁ αὐτὸς ἐκ σοῦ τῆς Ἄγνης
προήλθεν, ἀφράστως σαρκω-
θεῖς,
φύσει Θεὸς ὑπάρχων, καὶ φύσει
γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἡ-
μᾶς·
οὐκ εἰς δυάδα προσώπων τε-
μνόμενος,
ἀλλ' ἐν δυάδι φύσεων, ἀσυγχύ-
τως γνωριζόμενος.
Αὐτὸν ἰκέτευε, σεμνή Παμμακά-
ριστε, ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς
ἡμῶν⁶⁵.

62. Βλ. Θεοδοκάρου Β, σ. 67, Ὕμνος κ'.

63. Δοξαστικὸν Θεοδοκίον, τοῦ Σαββάτου ἑσπέρας, τοῦ πλ. Α' ἤχου.

64. Βλ. Θεοδοκάρου Β, σ. 221, Ὕμνος ρλδ'.

65. Δοξαστικὸν Θεοδοκίον, τοῦ Σαββάτου ἑσπέρας, τοῦ πλ. Β' ἤχου.

Μήτηρ ἐγνώσθης ἀψευδῆς πλὴν
 ὑπὲρ φύσιν ἄχραντε
 παρθένος δὲ διέμεινας ὑπὲρ λό-
 γον καὶ ἔννοιαν
 καὶ τὸ τοῦ τόκου σου ἀγνή θαῦ-
 μα ὄντως ἐξαίσιον
 διερμηνεῦσαι πάναγνε γλώσσα
 βροτῶν οὐ δύναται·
 οὔσης γὰρ τῆς συλλήψεως ὑπερ-
 φυοῦς, θεόνυμφε,
 ὁ τρόπος τῆς κυήσεως τυγχάνει
 ἀκατάληπτος.
 Ὅπου γὰρ βούλεται Θεὸς νικᾶ-
 ται τάξις φύσεως.
 Διὸ Μητέρα σε Θεοῦ γινώσκο-
 τες
 δεόμεθα πρεσβείας σου πρὸς
 Κύριον σωθῆναι τὰς ψυχὰς
 ἡμῶν⁶⁶.

Ὁ Βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν φι-
 λανθρωπίας ἔνεκεν
 ἀνθρωπος ὤφθη ἐπὶ γῆς ἀνθρώ-
 ποις συναναστραφεῖς.
 Ἐκ τῆς ἀγνῆς Παρθένου γὰρ
 τὴν σάρκα προσλαβόμενος
 καὶ προελθὼν ἐκ ταύτης δὲ με-
 τά γε τῆς προσλήψεως
 εἷς ἐστὶν ἄχρονος Υἱός, διπλοῦς
 τὴν φύσιν πεφυκῶς
 ἀλλ' οὐ καὶ τὴν ὑπόστασιν, μίαν
 ἔχων θεανδρικήν.
 διὸ καὶ τέλειον Θεὸν καὶ τέ-
 λειον δὴ ἄνθρωπον
 κηρύττοντες ὡς ἀληθῶς ὁμολο-
 γοῦμεν τὸν Χριστόν.
 Σωτῆρα τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὃν ἐκ-
 τενώς ἰκέτευε
 Μητηρ ἀγνή ἀνύμφευτε σωθῆ-
 ναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν⁶⁸.

Μήτηρ μὲν ἐγνώσθης, ὑπὲρ φύ-
 σιν Θεοτόκε·
 ἔμεινας δὲ παρθένος, ὑπὲρ λό-
 γον καὶ ἔννοιαν·
 καὶ τὸ θαῦμα τοῦ τόκου σου,
 ἐρμηνεῦσαι γλώσσα οὐ δύναται·
 παραδόξου γὰρ οὔσης τῆς συλ-
 λήψεως Ἀγνή,
 ἀκατάληπτός ἐστιν ὁ τρόπος τῆς
 κυήσεως·
 ὅπου γὰρ βούλεται Θεός, νικᾶ-
 ται φύσεως τάξις·
 Διὸ σὲ πάντες Μητέρα τοῦ
 Θεοῦ γινώσκοντες,
 δεόμεθά σου ἐκτενώς· Πρέ-
 σβευε τοῦ σωθῆναι τὰς ψυ-
 χὰς ἡμῶν⁶⁷.

Ὁ Βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν, διὰ
 φιλανθρωπίαν,
 ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀν-
 θρώποις συναναστραφῆ·
 ἐκ Παρθένου γὰρ ἀγνῆς, σάρκα
 προσλαβόμενος
 καὶ ἐκ ταύτης προελθὼν μετὰ
 τῆς προσλήψεως,
 εἷς ἐστὶν Υἱός, διπλοῦς τὴν φύ-
 σιν,
 ἀλλ' οὐ τὴν ὑπόστασιν·
 διὸ τέλειον αὐτὸν Θεόν, καὶ τέ-
 λειον ἄνθρωπον,
 ἀληθῶς κηρύττοντες, ὁμολογοῦ-
 μεν Χριστόν τὸν Θεὸν ἡμῶν·
 ὃν ἰκέτευε
 Μητηρ ἀνύμφευτε, ἐλεθῆναι
 τὰς ψυχὰς ἡμῶν⁶⁹.

66. Βλ. Θεοτοκίριον Β, σ. 61, Ὕμνος ιε'.

67. Δοξαστικὸν Θεοτοκίον, τοῦ Σαββάτου ἑσπέρας, τοῦ Βαρέως ἤχου.

68. Βλ. Θεοτοκίριον Β, σ. 85, Ὕμνος λστ'.

69. Δοξαστικὸν Θεοτοκίον, τοῦ Σαββάτου ἑσπέρας, τοῦ πλ. Δ' ἤχου.